

EREVNA

N:r 3

September

1945

Innehåll

Anteckningar till nytestamentliga texter. Av professor Hugo Odeberg.	
Makten i Jesu ord. (Joh. 7:40-52. 19 sönd. e. Tref.).....	111
<i>Trons väg till visshet.</i> (Joh. 10: 22-30. 21 e. Tref.)	114
<i>Kärlekens mått.</i> (Mark. 4:21-25. 22. e. Tref.)	117
<i>Saligprisningar och verop.</i> (Luk. 6:20-26. Allhelgonad.)	118
<i>Den nya tidsålderns barn.</i> (Luk. 20:27-40. 24. e. Tref.)	121
<i>Den yttersta dagens oväntade ankomst.</i> (Matt. 24:35-44. Sönd. före domss.)	123
<i>Noten i havet.</i> (Matt. 13:47-50. Domssönd.)	125
Så säger Herren.	
Utdrag ur Bo Giertz' »Den stora lögnen och den stora sanningen», kapitlet »Så säger Herren».....	127
Den stora sanningen.	130
Lön i Nya testamentet. I	
Av Fil. kand. Karin Dalberg.....	131
<i>I de tre första evangelierna.</i>	131
<i>I Johannesevangeliet och Johannesbrevet.</i>	141
<i>Hos Paulus.</i>	142
<i>I Hebreerbrevet, 1. Petri brev och</i> <i>Johannes' Uppenbarelse.</i>	145
Den urkristna synagogan i sammandrag.	
Av professor Hugo Odeberg.	150
Morgonbön.	150
Aftonbön.	156
”Tillbaka till Bibeln!”	
Av rektorn, teol. lic. David Hedegård.	160
Modern fariseism eller evangelisk kristendom.	162
En bok om Paulus.	169
Arbetsberättelse	171
Innehållsförteckning.	176

*Innehållsförteckningen i slutet av häftet och sidhänvisningar i texten
enligt originaltexten.*

Anteckningar till nytestamentliga texter.

Av professor *Hugo Odeberg.*

Makten i Jesu ord.

(Joh. 7:40-52. 19 sönd. e. Tref.)

Det framgår tydligt av evangelierna, att Jesus gjorde ett starkt intryck på sin samtid och omgivning. Man kunde icke komma förbi honom. Att affektera likgiltighet inför honom gick ej.

Men hurudant var det intryck Jesus gjorde på samtid och omgivning? Det kan först och främst sägas, att han framstod såsom något nytt, främmande och obegripligt, nämligen då det gällde att passa in honom i den erfarenhet och de begrepp, man förut hade. Här mötte något, som icke var likt något annat, varken likt något, som man hade erfarenhet av eller likt något, som man föreställt sig, hade teorier och läror om, eller väntade på såsom en möjlighet.

Detta märks nu på det som för det andra kan iakttagas om verkningarna av de intryck Jesus gjorde på sin samtid. Dessa voro växlande, förvirrade. Det var ingalunda så, att Jesus blev villigare mottagen av sin samtid, därför att den tidens människor hade bättre förståelse för honom än någon annan tid, därför att de till dömes väntade en Messias, eller en profet, en ny andlig ledare och frälsare, och därför lättare togo emot Jesus, emedan de voro beredda på hans ankomst. Evangelierna ge ett motsatt vittnesbörd: de förväntningar man hade på en profet eller en Messias, de föreställningar, man hade om hur-

dan denne skulle vara och uppträda skapade tvärtom osäkerhet och »stridiga meningar» om Jesus. När man ville inpassa honom i de förväntningar och de förutsättningar man hade, de läror och åskådningar man byggt upp, så kom man till olika uppfattningar. Dessa voro hos somliga välvilliga, mer eller mindre: man var såpass ärlig mot sig själv, att man erkände, att man i Jesus mötts av något högt och heligt. Då sökte man förklara honom och identifiera honom med det högsta bland det, man kunde erkänna som möjligt och verkligt. Så förklarade då somliga honom för den väntade »profeten», andra för »Messias». Men svårigheter uppstodo: Jesus anpassade sig icke efter människors teorier, och därför blevo de olika teorierna om honom också tvisteämnen mellan människorna, mellan olika riktningar och grupper. Och så som det var från början, i Jesu samtid, så har det alltfört varit. Aldrig har Jesus låtit sig inpassa i några erfarenheter, föreställningar, förväntningar, teorier, som människor ha före sitt möte med Jesus.

De som voro allra säkrast på att själva sitta inne med kunskapen om vad som var möjligt och verkligt, de kloka, vilka på den tiden representerades av överstepräster och fariséerna, de stängde sig helt och hållet för det nya hos Jesus. De menade sig ju på förhand veta, vad som var möjligt, och hur detta möjliga skulle se ut, när det framträdde i verkligheten. Och då Jesus ingalunda stämde med deras vetande, så voro de färdiga med sitt omdöme: han är ingen profet eller Messias, utan en vanlig människa. Och en vanlig människa, som uppträder som han, är en bedragare. Han förvillar och förför de okunniga människorna. Av omsorg om sanningen och Guds sak eller rätten, så ansåg man sig därför skyldig att tillintetgöra honom.

Bland de röster, som i berättelsen i Joh. 7:40-52 göra sig hörda om Jesus, äro rättstjänarnas vittnesbörd det enklaste, omedelbaraste och renaste uttrycket för verkan av och kraften

i Jesu ord: »Aldrig har någon människa så talat, som den mannen talar». Dessa rättstjänare voro de, som kommit närmast till att taga emot Jesus sådan han var. De kunde därför ej heller förmås att förgripa sig på honom. De voro endast ett steg ifrån att taga emot det nya underbara liv, som Jesus kunde ge.

Bland de olika grupper, som möta i denna berättelse, är det vid den tidpunkt som berättelsen skildrar, endast en grupp, som kommit till definitiv avgörelse: det är Jesu fiender. De hade avgjort sig mot honom. Men hos de andra, som på ett eller annat sätt ställde sig positiva till honom, »trodde på honom», stod det ännu öppet vad det skulle bli av deras tro. Om krisen för dessa berättas det i det åttonde kapitlet av Johannes-evangeliet. Som läget nu var, voro de ännu icke färdiga, vare sig i ena eller andra riktningen. Det var i och för sig intet avgörande, som träffats av dem, som ännu icke förstodo bättre än att försöka inpassa Jesus i sin hittillsvarande värld, med dess erfarenheter, förväntningar och teorier. Avgörande blev först den följande utvecklingen: skulle de envisas att genomföra detta försök att göra Jesus till en sådan, som de efter egna erfarenheter och teorier ansåg rimlig och möjlig, eller skulle de gå vidare och inse, att han kom ifrån en värld, som deras hittillsvarande liv måste vara främmande för. I förra fallet hade också de avgjort sig mot Jesus och stängt sig ute från honom. I det senare fallet skulle de finna, att denne främling för deras egen nuvarande värld kom som en budbärare från deras egen, egentliga värld, från deras glömda och förlorade värld, deras eviga hem, och att han var mer än en budbärare: att han var själva Herren och Konungen i denna sanningens och ljusets värld, och att de voro hans egna. Så kom avgörelsen, krisen, att betyda, antingen att de skulle höra till dem, om vilka det heter: »Han kom till sitt eget, men hans egna togo icke emot honom», eller till dem, som få vittnesbördet: »Men åt dem, som togo emot honom, gav han makt att bliva Guds barn».

Trons väg till visshet.
(Joh. 10: 22-30. 21 e. Tref.)

»Huru länge vill du hålla oss i ovisshet? Om du är Messias, Kristus, så säg oss det öppet.» I denna judarnas fråga till Jesus finna vi samma situation som i den föregående textens berättelse i Johannesevangeliets sjunde kapitel. Denna fråga är verkligen ärligt menad. De tyckte sig verkligen sväva i ovisshet. Det var Jesu egna ord om sig själv som gjorde dem ovissa. Å ena sidan yttrade han sådana ord och kom med sådana anspråk, som icke gärna kunde tydas annorlunda, än att han förklarade sig själv vara Messias. Å andra sidan stämde varken hans ord om sig själv eller hans uppträdande överens med Messias, sådan de väntade honom. Jesus svarar nu själv: »Jag har sagt eder det». Han hade verkligen förklarat, att han var Messias. Han hade redan tidigt förklarat, att han var den, om vilken de heliga skrifterna vittnade (Joh. 5:39, 46). Men lika säkert var, att han icke svarade mot deras föreställningar. Jesus var den i det gudomliga ordet utlovade Messias — Guds-sonen — Frälsaren. Men han var icke den väntade Messias, ty han var den verkliga Messias.

De som höllo fast vid den bild och föreställning de själva gjort sig, de kunde omöjligen taga emot Jesu ord, ännu mindre honom själv. Ty Jesus kom från Gud själv, han var Ordet, som av begynnelsen var hos Gud och var Gud. Han var den gudomliga verkligheten. Men de föreställningar man gjorde sig om verkligheten, även om dessa föreställningar innefattade idéer om Gud och Frälsare, kunde omöjligen förenas med denna verklighet själv, ty de voro ju främmande för denna gudomliga verklighet. De hörde nödvändigt hemma i ett annat sammanhang. Jesus kallar det med egna ord för lögnens värld: de som hålla fast vid dessa föreställningar äro lögnens barn, barn av lögnens fader. Lögnen kan icke taga emot sanningen. Det hjälper icke, att den tror sig intet annat vilja än

sanning. Sanningen är icke i honom och kan aldrig vinna insteg i honom (Joh. 8:44).

Jesus var den verkliga Messias, det gudomliga ordets Messias, därför kunde han omöjligen vara den väntade Messias. På samma sätt, som Jesus tidigare svarat dem som frågat honom »I rannsaken Skrifterna, därför att I menen eder hava evigt liv i dem, och det är dessa som vittna om mig. Men I viljen icke komma till mig för att få liv» (5:39, 40), så svarar han nu också »Jag har sagt eder det men I tron mig icke».

Varför tro de icke och kunna de icke tro? Därför att de hålla fast vid sina egna idéer, vid sig själva. Och detta utesluter dem från att se eller höra något från sanningens värld. De kunna icke se och icke förstå eller uppfatta, att Jesus kommer till dem från Fadern, ty på detta sätt — så länge de äro fastlåsta vid sina idéer och begrepp — kunna de aldrig taga emot det som kommer från sanningens Fader. »Hans röst haven I aldrig någonsin hört, ej heller haven I sett hans gestalt, och hans ord haven I icke förblivande i eder» (Joh. 5:37, 38). Så är det även naturligt, att man i grunden avvisar det gudomliga ordet. Bibeln själv blir en anstöt, även om man menar sig sätta den högt. Sanningen vill man dock icke taga emot i Skriften: »Trodden I Moses, så trodden I ock mig, ty om mig har han skrivit» (Joh. 5:46).

Den som håller fast vid sin egen värld, med dess föreställningar och illusioner, dess begär och drömmar, han kan icke bli Kristi egen. Ty han måste förneka Kristus. Han kan icke känna igen Kristus. Endast den som är beredd att överge den falska värld, i vilken han är fången, han kan känna igen Honom, som kommer ifrån sanningens värld. Så säger Jesus här: »I tron mig icke, ty I ären icke av mina får. Mina får lyssna till min röst, och jag känner dem och de följa mig.»

Den som är beredd att taga emot Kristus sådan han är, han får utbyta det falska livet mot det sanna livet. »Jag giver dem

evigt liv.» Det är ju det utmärkande för den skenvärld, i vilken människan är så säker på sina idéer och sin egen verklighet, att den i realiteten är så otrygg. Det finns där intet säkert fäste. Allt är i grunden oklart och ovisst. Men den som lämnat allt sitt eget i denna falska värld, han mötes hos Kristus av en obeskrivlig trygghet. Liv och död vila nu icke längre på hans egna svaga krafter, äro icke beroende av hans eget för livets stora frågor otillräckliga förstånd och erfarenhet, det är alltsammans i hans händer, som verkligen nu befinnes vara livets och dödens Herre. »De skola aldrig någonsin förgås, och ingen skall rycka dem ur min hand. Min Fader, som har givit mig dem, är större än alla, och ingen kan rycka dem ur min Faders hand.» Den vissheten kan den ha, som funnit Jesus, ty han har funnit och vet att det är sant, som Jesus säger: »Jag och Fadern äro ett».

— Evangelisten antecknar, att det samtal han här bevarat åt eftervärlden, ägde rum vid tempelinvigningshögtiden, (grek. engkainia, hebr. chanukka). Denna högtid hade instiftats till minne av det förstörda templets återuppbyggnad, och om dess instiftande och firande kan läsas i 1 Makkabéerboken 4:52-59, 2 Makkabéerboken 1:9, 18, 10:5-8. Festen tog sin början den 25 kislev, oftast infallande i december. År 29 e.Kr. — det sannolika året för det som här berättas — inföll den 25 kislev på den dag, som efter vår månadsräkning skulle vara 19-20 december. Tempelinvigningsfesten infaller sålunda i närheten av jul. Den kristna tempelinvigningsfesten kan sägas vara den högtid, julen, som firas till minne av honom, som var det sanna templet, den nya, oförgängliga tempelbyggnaden; som åter uppreste mänsklighetens förstörda tempel, och som ock kallas templets grundval och slutsten, dess grund och fullkomning.

Kärlekens mått.

(Mark. 4:21-25. 22. e. Tref.)

Jesu bild om ljuset under skäppan och på ljusstaken tillämpas ofta i den mening, som det därifrån hämtade ordstävets »man skall icke sätta sitt ljus under ena skäppa» har fått i det allmänna språkbruket. En sådan tillämpning leder lätt till en tolkning av Jesu ord, som är raka motsatsen till deras innebörd. Man kanske kan hävda, att det är förståndigt och klokt här i livet att icke sätta sitt ljus under ena skäppa utan se till att man håller sig framme med sin förmåga, sin duglighet och sina resurser, men man kan ingalunda hävda, att en sådan regel är nytestamentlig. Varken Jesus själv eller nya testamentet överhuvud har någon som helst förståelse för självhävdelse. Motsatsen är ju så rikligt betygad, att det torde vara onödigt att erinra om de många typiska uttalandena i den riktningen, såsom »Tagen eder till vara för att öva eder rättfärdighet inför människor för att bli sedda av dem», »den som vill vara störst ibland eder vare såsom de andras tjänare», »icke är den beprövad, som förordar sig själv, utan den, vilken Herren förordar» (2 Kor. 10:18).

Det som här säges är alltså raka motsatsen. Ljuset skall ej bekymra sig om att försöka sätta sig på ljusstaken eller se till att det icke blir satt under en skäppa. Ty det ser en annan till: den »man», med vilken den Högste här omskrives. Är ljuset ett verkligt ljus, så blir det av Herren satt på sin rätta plats. Detta behöver nu visst icke vara en efter mänskligt bedömande framskjuten plats. Men det är den plats, där det skall lysa efter den Högstes plan och avsikt. Därför fortsätter ordet också: »Intet är fördolt utom för att det skall bli uppenbarat». Intet verkligt sant och gott kan i det verkliga skeendets djupa sammanhang bli undanskymt, undangömt och verkningslöst. Därför är slutsatsen den rakt motsatta: den som är satt i Guds

tjänst, behöver icke tänka på att göra propaganda för sin verksamhet. Ett kristet samfund lever genom den Andens kraft, som är verksam i det. Dess fördolda liv är det som blir uppenbart. Om detta med vanliga mänskliga propagandamedel omtalas eller icke, är alldeles likgiltigt. Inför Kristus gäller trohet, icke att bli känd och omtalad. Kristus värderar med kärlekens mått, icke med världens mått.

Därför, »med det mått som I mäta med, skall mätas åt eder». Den som mäter med kärlekens mått skall också få mätt åt sig med kärlekens mått. Det är Herren som mäter. Den som mäter med världens ytliga mått, han skall också få mätt åt sig med världens ytliga mått: innehållet skall vara lika värdelöst som han själv satte litet värde på det verkliga innehållet, på innehållets gedigenhet. Den som fäster sig vid skenet, vid det som gör intryck i det yttre, han blir ju själv allt tommare och ytligare, och då det mätes åt honom med samma mått, så mister han ju undan för undan det lilla av verklighet han haft. »Den som icke har, från honom skall tagas också det han har.» Men på motsvarande sätt skall också den som har, få sig mera givet. Såsom detta på annat sätt är uttryckt i ett annat ord av Jesus: »Den som är trogen i det lilla, han är ock trogen i mycket». Den som varit trogen i det lilla, han skall i verklighetens, fullkomlighetens värld bli anförtrödd mycket.

Saligprisningar och verop.
(Luk. 6:20-26. Allhelgonad.)

Man räknar ju i allmänhet med, att den människa, som förstår att arbeta sig framåt i en omgivning också skall lyckas i en annan. Den som skaffat sig förmögenhet och inkomster och ställt det bra för sig i ett land, antages ha kunnat ställa det bra för sig i ett annat land, om han i stället växt upp där. Den som skapat sig en förmögenhet och många vänner eller eljes

på ett klokt sätt skapat sig en inflytelserik ställning, han är ju begåvad och skicklig. Finns det nu en fortsättning på detta livet efter döden, så måste man rimligtvis antaga, att begåvningen även gör sig gällande där. Den som är välbärgad och välsedd här i livet har ju säkert förutsättningar att reda sig väl och hitta utvägar i ett nytt livs förhållanden. Begåvningen klarar sig alltid. Och begåvningen består ju i att kunna skaffa sig pengar, inflytande och anseende. All annan s.k. begåvning är ju värdelös. Den betraktas som bortkastad, eftersom den ju icke kan göra sig gällande.

Detta betraktelsesätt må kallas för världsligt. Men det anlägges långt in i kristna kretsar. Även om man icke gör det offentligt, så gör man det i sitt praktiska handlande och bedömande. Man för in detta betraktelsesätt även i bedömandet av Guds rikes angelägenheter. Den som är begåvad, d.v.s. förmögen och välsedd i världslig mening, han är också förmögen och välsedd i Guds rike. Det är intet tvivel om, att därest saligprisningar skulle uttalas helt ärligt efter som man i verkligheten tänker och bedömer, skulle de lyda: Saliga äro de rika, saliga äro de mätta, saliga äro de lyckliga och välmående, saliga äro de som alla tala väl om eller icke våga tala annat än väl om.

Det tjänar ingenting till att den som i allt sitt praktiska handlande visar sig tänka på detta sätt, tilläventyrs uttrycker den meningen, att det i en annan värld, t.ex. efter döden, kommer att vara annorlunda. En sådan mening förtjänar ingen tilltro. Med rätta har det anmärkts, att det är ett fult försök att trösta den illa lottade med en falsk förespegling om förbättrade förhållanden i ett kommande liv.

Det är skäl i att fixera detta sakläge riktigt skarpt och ärligt, om man vill nalkas Jesu saligprisningar och nya testamentets betraktelsesätt med allvarlig vilja att uppfatta dem riktigt, i hela deras skärpa. Att söka omtolka dem, försvaga dem,

anpassa dem efter ett förnuftigt betraktelsesätt är otillständigt. Man må antaga Jesu ord eller förkasta dem, men de må åtminstone återges sådana de äro.

Det kan då icke undgås att man måste konstatera, att Jesus med hela nya testamentet är alldeles främmande för detta förnuftiga betraktelsesätt. Det finns hos Jesus och nya testamentet icke ett spår till uppskattning av förmågan att göra sig gällande, att arbeta sig fram, att vara rik eller lyckosam eller inflytelserik eller välsedd. Och detta gäller på alla områden. Utan tanke på det obetänksamma i ett sådant handlingssätt visar Jesus ingen försyn för de förmögna och mäktiga och inflytelserika. De stora penningförluster han därmed åsamkar Guds sak nämnas inte ens i evangelierna. Det omnämnes visserligen en som anlade förståndiga synpunkter på denna sak, men han bär namnet Judas Iskariot, Förrädaren.

Jesu lära är så rakt motsatt, att han ropar ve, där världen och en förvärldsligad kristenhet suckar sitt ödmjuka: salig, stor, lycklig, avundsvärd. Ofrånkomligt är, att evangeliet är ett evangelium för de små, de bortkomna, de föraktade, de som arbeta och slita, äro »arbetande och betungade», ändock icke få någon »behållning», något »utbyte» av sin möda, de som äro trogna i det lilla, de som äro glömda och undanskjutna.

Hur långt avlägset från Jesu budskap det vanliga betraktelsesättet är, synes icke minst på att man brytt sin hjärna med att fråga om Jesus avsett att prisa de bokstavligen fattiga eller de andligen fattiga salige, som om här skulle råda någon motsättning. Världens eget sätt att handla och döma visar ju i praktiken, att det icke råder någon motsättning. Det är ett och samma sammanhang: den som är liten i världens ögon, i världens sammanhang, han är liten alltigenom: både andligen och lekamlingen. På samma sätt är det med Guds rikes salighet: den som kommer till Jesus Kristus, han är fattig på allt, och därför står Kristi famn öppen för honom. »Det som i världen var ringa,

det som intet var, det utvalde Gud, för att han skulle låta det komma på skam, som något var.» Att intet vara, det är den rätta begåvningen för Guds-riket.

Den nya tidsålderns barn.

(Luk. 20:27-40. 24. e. Tref.)

Sadducéerna förfäktade, att det icke fanns någon uppståndelse. De ville nu i sin strävan att komma åt Jesus förlöjliga honom genom att riktigt åskådliggöra de löjeväckande konsekvenserna av en tro på uppståndelsen.

Uppståndelse är icke detsamma som liv efter döden. Trots Josefus' uppgift (Antiqu. 18.1:4, Bell. jud. 2.8:14) är det icke säkert att sadducéerna i sin helhet förnekade ett liv efter döden. I varje fall rör sig dispyten i denna text ingalunda kring frågan om ett liv efter detta, en fortsatt existens i någon form. Leviratsäktenskapet kunde icke göra någon svårighet för en åskådning om ett hinsides liv på okroppsligt, intellektuellt e.d. sätt. Sadducéernas argument kunde lika väl användas till förmån för en s.k. spiritualiserad åskådning om själens odödlighet som till förmån för åskådningen om livets slut i och med den jordiska döden.

Det sadducéerna rikta sig mot är således uppståndelsetron. Uppståndelseliv betyder människans liv i fullständig mänsklig gestalt, inklusive kroppslig form. Uppståndelseliv är vidare ett liv i en annan tidsålder.

Om Jesu lära om denna sak skall återgivas troget, får den därför icke förvanskas och omtolkas, genom att man utlägger denna text såsom om Jesus hade talat endast om en »själens odödlighet», något som blott är ett mänskligt tankefoster. Ej heller får man använda textrubriken »den nya tidsålderns barn» till att tala om den nya tidsåldern, som skulle brutit in med Kristus och om dem, som redan här på jorden skulle leva i denna nya tidsålder. Jesus och nya testamentet använda aldrig

uttrycket »den nya tidsåldern» om den jordiska tillvaron. Den nya tidsåldern är i deras språkbruk alltid något tillkommande. Den nya tidsåldern har icke brutit in. Den nya människan, den genom anden pånyttfödda, lever här på jorden ännu mitt i denna tidsåldern, och det gäller för henne att icke anpassa sig efter den tidsålders väsen, i vilken hon lever (Rom 12:1). Hon lever icke i en uppståndelsekropp, hon har ännu icke iklätt sig oförgänglighet; hon är uttagen ur Egyptens slaveri, men hon har ännu icke kommit in i det förlovade landet, utan vandrar som en gäst och främling i denna tidsålders öken.

Detta är viktigt som bakgrund för de två huvudfakta om uppståndelselivet, som betonas i Jesu ord. Det ena är detta: det råder full identitet mellan den uppståndnes existens och hans existens i denna tidsåldern. Abraham, Isak och Jakob äro Abraham, Isak och Jakob även i uppståndelsens värld. Det är icke varelser, som *varit* Abraham, Isak och Jakob under jordelivet. Med sitt ord om Abrahams, Isaks och Jakobs Gud utsägar och bevisar Jesus icke blott, att de som voro Abraham, Isak och Jakob nu fortsätta att leva i någon existens, utan att de fortfarande *äro* Abraham, Isak och Jakob och att därför Herren säger sig *vara* deras Gud.

Det andra huvudfaktum, som betonas, är att den nya tidsåldern är väsensskild från den tidsålder, som jordelivet tillhör. Paulus har utfört Jesu lära med sina ord i 1 Kor. 15 om oförgänglighetens tillstånd: »Det sås i förgänglighet, det uppstår i oförgänglighet. Det sås i svaghet, det uppstår i kraft. Det sås en själisk kropp, det uppstår en andlig kropp.»

Därför hör i uppståndelselivet intet hemma, som hänger samman med förgänglighetens villkor; detta är svaret på sadducéernas fråga. De hade hämtat sitt exempel från förgängelsens värld, och alltså i själva verket frågat, hur förgängelsens villkor skola fungera i uppståndelsens värld. Så kunna Jesu ord också sägas utgöra bakgrunden och förut-

sättningen för Paulus' ord: »Kött och blod kunna icke ärva Guds rike, och icke heller förgängligheten ärver oförgängligheten». Ett strålande, oförgängligt arv är förvarat åt dem, som nu äro gäster och främlingar i denna tidsålders öken. Ty de hava överlämnat allt åt Honom, som är mäktig uppståndelsens liv och som vars egendom de »aktas värdiga att få del i den nya tidsåldern och i uppståndelsen från de döda».

Den yttersta dagens oväntade ankomst.

(Matt. 24:35-44. Sönd. före domss.)

Det fanns en tid, och den ligger icke långt tillbaka, då den bildade allmänheten utanför de rent bibeltroendes krets med ett medlidsamt förakt såg ner på nya testamentets — och därmed på Jesu — lära om att den innevarande tidsåldern skulle sluta med en katastrof. Nu är detta förakt icke längre allmänt bland de mera initierade. Framstående astronomer (t.ex. K. Lundmark) förklara nu, att det tvärtom är troligt, att en katastrof gör slut på den nuvarande världsordningen åtminstone inom vårt solsystem.

Det är emellertid i den här föreliggande texten icke blott angivet, att tidsålderns slut kommer plötsligt, såsom en engångsakt, ett momentant skeende. Utan det betonas också, att den kommer oväntat, oberäkneligt. Högtidligt inskärpes, att ingen någonsin skall kunna beräkna, när detta skall inträffa. Det beror därpå, att denna tidsålders slut icke är bestämt av denna tidsålders villkor, utan av att en annan tidsålder kommer. Det är denna nya tidsålders ankomst, som är orsaken till den nuvarande världsordningens slut. Därför kallar Jesus detta icke blott för denna »himmels och jords» undergång utan för »Människosonens tillkommelse». Den som söker återge innehållet i denna text, torde därför böra meditera över de två genomgripande fakta: 1) den nuvarande tidsålderns katastrofala slut, och 2) Människosonens tillkommelse.

Den nuvarande tidsålderns slut är på ett markant sätt förbundet med Jesu egna ord och deras giltighet. Det är rätt vanligt att man ser tillbaka på Jesus, såsom på en som levde för snart tvåtusen år sen, och tvåtusen år tycker en modern människa vara en ganska lång tid. Hon säger därför gärna, att Jesus var »betingad av sin tid». Detta uttryck användes då i den meningen, att den moderna människan förstår sakerna bättre, därför att hon lever tvåtusen år senare. En texttrogen utläggning kan icke ansluta sig till ett så uppenbarligen ologiskt resonemang. Ty det finns ingenting som borgar för att den nutida människan skulle förstå tingens sammanhang bättre än Jesus. Om man antager, att Jesus var tidshistoriskt bunden, så måste man göra det ifrån den allmänna utgångspunkten att 1) Jesus var en vanlig människa, och 2) varje människa är tidshistoriskt bunden, alltså icke blott Jesus utan även den moderna människan.

Detta är lika viktigt som det är självklart. Ty det innebär, att man måste välja mellan att förklara Jesus för tidshistoriskt bunden och att överhuvud fästa något avseende vid hans ord. Man kan icke på en gång förklara honom bunden av sin tids förutsättningar och på samma gång utrustad med ett budskap för nutiden. Detta av det enkla skälet, att Jesus själv uttryckligen förklarar, att han icke är bunden vid någon liten, övergående del av den nuvarande världsordningens tidsperiod. Mäktigt ljuder hans kategoriska förklaring på denna punkt: »Himmel och jord skola förgås, men mina ord skola aldrig förgås».

Det är den av samtidens historia obundne, som här talar. Det är den, som överblickar alla tider. Icke har han någon användning för lärjungar, som se ned på honom från sin egen tidshöjd.

Men vad säger han till dem, som tro på honom? Han säger de enkla orden: »Varen redo! Ty i den stund, då I icke väntan det skall Människosonen komma». Vad betyder det att vara redo? Det betyder att ha överlämnat allt åt Honom, som är

redo, när den stunden kommer, därför att den stunden heter »Människosonens dag». Den, vars liv är i Människosonens händer, vars »liv är fördolt med Kristus», han är redo på Människosonens dag.

Noten i havet.

(Matt. 13:47-50. Domssönd.)

Det är märkvärdigt, att Jesus oftast skildras såsom en, som är mildare, vänligare, mera överseende än sin samtid. Otvivelsaktigt är detta överensstämmande med det verkliga förhållandet, men ingalunda så som det tillämpas. Domssöndagens text är ett typiskt exempel. Vad lärde samtiden, framför allt dess ledande män, det är fariséerna? De hade genom förnuftiga funderingar, baserade på praktisk människokunskap kommit till det resultatet, att den Högste Domaren måste skilja på tre klasser av människor: de som voro positivt onda, de som voro goda, och de som befunno sig mitt emellan. En vanlig mänsklig erfarenhet talar för en sådan uppdelning. Det är endast ett litet fåtal som äro verkligt onda, av egen drift onda. Det är endast ett litet fåtal, som äro verkligt goda, alltigenom goda. Den stora massan är mitt emellan, benoniim, som det heter på hebreiska. Mot dessa måste ju den Högste Domaren tänkas förfara mildt. Han kunde ju icke tänkas behandla dem lika hårt som de direkt ondskefulla. Vilken förnuftig människa skulle icke gå med på en sådan uppdelning?

Jesus gör det icke. När han skickar ut noten i havet, så finner han endast två klasser: de goda och de onda. De som icke äro goda, de äro onda, och de kastas bort. De som kastas bort få det svårt: att kastas bort betyder att kastas i »den brinnande ugnen». »Där skall vara gråt och tandagnisslan.»

Jesus talar om, hur det verkliga sker, icke hur mänsklig tanke tycker att det lämpligen borde ske. Jesus Kristus är hård, men verkligheten är också hård.

Men med oändlig kärlek samlar Han upp sina egna, det är de, som ingenting hava i sig själva, utan endast leva i Honom. Med oändlig förvåning få dessa höra, att de kallas för »rättfärdiga» och att de aktats värdiga den tillkommande världens liv. Uppdelningen blir oväntad: de första bliva de sista och de sista bliva de första.

I detta sammanhang kan lämpligen infogas orden i Matt. 24:40, 41 från föregående söndags text: »Två män skola vara tillsammans ute på marken; en skall bliva upptagen, och en skall lämnas kvar. Två kvinnor skola mala på samma kvarn; en skall bliva upptagen, och en skall lämnas kvar.» Ty dessa ord illustrera, förutom det plötsliga och oberäkneliga, som utgöra den textens speciella ämnen, också den obevekliga uppdelningen, domen, som är domssöndagens centrala ämne. Dessa Jesusord ha, omvänt, sin närmare förklaring i den här föreliggande texten ur Matteus 13. Vad det betyder att den ene upptages och den andre lämnas kvar anges med det här bevarade ordet av Jesus: »änglarna skola gå ut och skilja de onda från de rättfärdiga». Att bli upptagen, det är att av änglarna samlas till dem som aktats värdiga att kallas rättfärdiga i Kristi mening, att lämnas kvar, det är att lämnas att taga konsekvenserna av ett självupptaget, Kristusfientligt, gudsfrämmande liv. Jesus kallar dessa konsekvenser för: »gråt och tandagnisslan». Så länge Gud ej övergivit världen kan människan i sitt barnsliga självsvald och perversa respekt för den rent onda makten förneka Gud och förklara sig kunna leva utan honom. När Gud verkligen övergiver världen och lämnar den åt sitt öde, då blir det ett plötsligt slut på det stolta gudsförnekandet. I den hemska ödslighet, som människan då befinner sig i, får hon annat att tänka på än att förneka Gud.

Så säger Herren.

Utdrag ur *Bo Giertz'* »Den stora lögnen och den stora sanningen», kapitlet »Så säger Herren».

»När seklet var ungt, var det inte ovanligt, att hela den religiösa frågan samlade sig i ett enda problem, som löd ungefär så: *Kan man tro på Bibeln?* Ännu i dag finns det människor, som mena, att de nog skulle bli kristna, om de bara kunde få säkra bevis för att »Bibeln stämmer med vetenskapen». Kring sekelskiftet var det just det, man var säker på, att den *inte* gjorde. Bibeln sade inte detsamma som vetenskapen.

Och det var ju för innerligt väl, att den inte gjorde det! Ty om Bibeln hade »stämt med vetenskapen» omkring år 1900, så skulle den ha varit hjälplöst föråldrad i dag och fullkomligt »ovetenskaplig» för alla kommande släkten. Den vetenskapliga världsbilden ändras ju från generation till generation. Den bygges ständigt om, ibland ända från grunden. Men Bibeln står där med ett budskap, som är oföränderligt detsamma från släkte till släkte. Det är därför alldeles orimligt, att Bibeln någonsin skulle kunna stämma med den världsbild, som vetenskapen gjort sig vid någon viss tidpunkt. Det har Bibeln aldrig gjort, och det kommer den aldrig att göra, så länge världen står. Det har aldrig varit Bibelns uppgift att undervisa oss om geologiska och zoologiska fakta. Sådant har Gud överlämnat åt vårt mänskliga förnuft att utforska. Bibeln ha vi fått för helt andra ändamål. Dess skrifter kunna verkligen »giva dig vishet», som Paulus skriver till Timoteus, men det är sådan vishet, »att du bliver frälst genom den tro du har i Kristus Jesus»....

Det gives endast *en* nyckel, som öppnar alla låsen till Bibelns värld, och den heter *en allvarlig frälsningsavsikt*. Endast och allenast den, som läser Bibeln med frågan efter frälsning brännande i sitt hjärta, kan vänta att möta den levande Guden där. Endast han kan förnimma Guds röst där och förstå den rätta meningen i Bibelns utsagor. Nyckeln till Bibelns värld håller man i sin hand, när man börjar fråga: Herre, hur skall jag vinna evigt liv? Vem är du, Gud? Vad vill du mig? Tala, Herre, din tjänare hör — och allt vad du säger, det vill jag begrundat och taga till hjärtat....

Den heliga Skrift skall alltså brukas i frälsningsavsikt. Gud har sänkt den ned i vår värld för att förkunna sin lag och sitt evangelium för oss. Den är *Guds tilltal till oss*. Läser man den som en historisk avhandling eller som en naturlära, eller gör man den till ett orakel med sensationella avslöjanden om Hitler och samtidens stora händelser, då tiger Gud eller straffar vår mänskliga förvetenhet med blindhet och förvillelse. Läser man den åter för att finna något, som »också en modern människa» kan förstå och hålla med om, förblir den lika slutet. Man finner då på sin höjd två ting i den: dels spår av en förgången tid, som man inte förstår, dels avbildet av sin egen tid och sig själv. Det förra förkastar man kanske, det senare är man förmodligen mycket nöjd med. På det viset lär man ingenting nytt av Bibeln. Man finner inte den levande Guden, icke heller frälsningen genom honom....

Ingen enskild människa och ingen enskild tid kan fatta hela innehållet i Bibeln. Israel självt förstod aldrig fullt sitt eget Gamla Testamente. Det var visserligen från början Guds ord till Israel (och därför finns det ting däri, som inte gälla den kristna kyrkan, t.ex. ceremoniallagen och sabbatsreglerna). Men samtidigt lät Gud Gamla Testamentet gestaltas så, att det skulle vittna om Kristus och vara ett budskap till den kristna kyrkan. Detta är Nya Testamentets egen syn på det Gamla.

»För vår skull blev det skrivet», säger Paulus, och Petrus instämmer: »Det var icke sig själva, utan eder, som de tjänade härmed». Därför måste man omvända sig till Kristus för att förstå Gamla Testamentet, annars är dess rätta mening fördold bakom ett täckelse. Dess rätta mening är nämligen en förkunnelse om Kristus. Han lever på dess blad, alltifrån skapelseberättelsen till profeten Malaki. På vägen till Emmaus genomgick Jesus själv »alla skrifterna» och uttydde vad som i dem var sagt om honom.

Vill man bruka Bibeln rätt, gäller det alltså först och främst att fasthålla, att Gud vill tala till oss genom denna bok *just sådan den är*. Hela frågan om Bibelns tillkomst och de olika bibelböckernas ålder blir då ganska betydelslös. Det spelar ju så liten roll, vilka redskap Gud begagnat, eller vid vilken tid dessa ord först ha formats av människotunga eller blivit satta på papper. Det kan inte heller ha någon avgörande betydelse, hur de förstodos, när de första gången uttalades. Profetians djupaste mening kan mycket väl ha varit fördold för profeternas samtida, och Israels offerande överstepräster kunna ha varit helt okunniga om att de förebildade det offer, genom vilket Gud skulle sona världens synder.

Desto betydelsefullare är det, att man läser sin Bibel under bön om Andens bistånd, ty *endast Guds Ande kan göra Guds ord levande*. På Guds Ande beror det, om en människa skall kunna taga emot Guds ord såsom något annat än människoord....

Därför gäller för all bibeltolkning den gamla regeln att tolka skrift med skrift. Bibeln förklarar sig själv, när man läser den rätt. Det är ett underligt faktum, att många enkla människor, som nästan ingenting annat läst än Bibeln, med åren ha fått en långt djupare och riktigare förståelse av Paulus eller Johannes än många lärda forskare, som försökt förklara dem med hjälp

av imponerande kunskaper i antik religionshistoria och modern religionspsykologi....

Att ha med Ordet att göra är alltså att ha med Gud att göra. Vill man hava med Gud att göra, skall man ständigt vända tillbaka till Ordet. Sedan får man lämna åt Gud att tala, att bestraffa, upprätta och fostra. *När* eller *hur* han gör det, kan man icke föreskriva. Men *att* han gör det, på sitt sätt och i sinom tid, därom ha vi hans osvikliga löfte.»

*

Den stora sanningen.

Bo Giertz, Den stora lögnen och den stora sanningen. Femton kapitel om kristna grundsanningar. Svenska Kyrkans Diakonistyrelsens Bokförlag, Stockholm, 1945. 225 sid. Pris kr. 4:75; inb. kr. 5:75.

Hovpredikanten Bo Giertz, vars böcker redan gått ut i en sammanlagd upplaga av mer än 120.000 exemplar, torde vara vårt lands mest läste kyrkliga författare under senare år. En ny bok av hans hand är en händelse, som man motser med spänning och ivrigt kastar sig över, när den utkommit. Och man blir inte besviken. Även i detta nya arbete ger Giertz en rikedom av kristen kunskap och uppbyggelse. Boken har undertiteln Femton kapitel om kristna grundsanningar, och bland kapitelrubrikerna märkas: Världens Herre. Inför högre rätt. Syndens makt och syndens lön. Försoningens hemlighet. Den saliggörande tron Din omvändelse. Uppståndelsens morgon.

Se utdrag härovan sidd. 127 ff.

Lön i Nya testamentet.¹

Av Fil. kand. *Karin Dalberg*.

I de tre första evangelierna.

I Matt. 6:1-18 förekomma orden lön och vedergällning gång på gång. Så t.ex. i första versen »annars haven I ingen lön hos eder Fader» och i flera av de följande versernas avslutning: »Då skall din Fader, som är i det fördolda, vedergälla dig». — Som synes förekomma begreppen ej såsom begrepp, som avvisas, utan organiskt infogade i Jesu egen undervisning. Det förefaller alltså, som om Jesus räknade med begreppet lön som en fullt legitim beståndsdel av sin åskådning och som om han dessutom i motsats till fariseismen även ansåg det vara riktigt att söka påverka det etiska handlandet genom hänvisning till den lön, som skulle följa av det och det handlingssättet. — Skall man då av detta stycke dra den slutsatsen, att Jesu etik hör in under begreppet löneetik enligt den vanliga uppfattningen av detta begrepps innebörd? — Och vidare: Hur gå överhuvud orden i detta stycke, Matt. 6:1-18, samman med den nytestamentliga åskådningen överhuvud och med vad som på andra håll i N.T. direkt säges om lön och vedergällning?

Om man närmare analyserar det nyssnämnda textstycket visar det sig enligt min mening, att den tankegång, som ligger bakom Jesu ord, lika litet representerar någon löneetik i vedertagen mening, som det står på den tillsynes motsatta grunden: fariseismens ståndpunkt. Jag vågar använda ordet »den

¹ Föredrag i nytestamentliga seminarier i Lund.

tillsynes motsatta grunden», ty löneetiken i vanlig mening och fariseismens fordran, att det goda skall göras blott för det godas egen skull räkna visserligen med direkt motsatta *motiv* för handlandet. Men båda stå såtillvida på samma grund som de som något självklart räkna med människans fria vilja och förmåga till det goda. Det blir i båda fallen fråga om en människans egen prestation av etiskt gott handlande — om än kanhända med en viss hjälp av Gud. Men en dylik syn på människans förmåga är främmande för Jesus och urkristendomen. När det i Mt. 6 talas om lön och vedergällning för Jesu lärjungar, är det därför icke frågan om en prestation av människan, som människan av fri vilja valt att utföra och också förmått utföra och som därför på ett eller annat sätt skall belönas, utan det är frågan om ett alldeles nytt sammanhang, i vilket människan blivit insatt, ett nytt liv, ett organiskt förhållande, där Gud är den ständigt givande parten och människan den ständigt mottagande. — När fariseismen genom en naturlig utveckling av sin linje kommit fram till tanken på den enskildes plikt att vara ett föredöme för andra såsom norm för etiken, då hade den bland mycket annat också därmed visat sin innerst oriktiga Gudsinställning. Inom den gamla tidsålderns gränser kunde de, som levde efter fariseismens grundsatser, uppnå sitt mål, i detta fall målet att vara ett föredöme för människor. Men i och med att de i detta avseende fått människornas erkännande, hade de också nått det enda positiva resultat, som de trots all god vilja kunde uppnå med sin inställning. Så kunde Jesus om dem, som i egenskap av föredömen prisades av människorna, säga: »De hava fått ut sin lön». — De ha uppnått, vad de eftersträfvade. Men därmed är det också slut. Det hör alltsammans ytan till. Med livets innersta verklighet har det ingen förbindelse.

Lärjungarna varnas i skarpa ordalag för att själva gå samma väg. »Tagen eder till vara för att öva eder rättfärdighet inför människorna för att bliva sedda av dem, *annars haven I ingen*

lön hos eder Fader, som är i himmelen.» — Det nya livets sammanhang, som lärjungarna tillhöra, ställes emot det gamla. Den lön, som det nya livet för med sig, ställes i direkt motsats till resultatet av fariséernas strävanden. Vilken karaktär detta lönebegrepp har, kommer, synes det mig, i det föreliggande avsnittet tydligast fram i orden om bönen. I motsättning till den fariseiska synen på bönen som framför allt en lovprisning eller en tacksägelse framhåller N.T., att bönen skall vara ett uttryck för en reell gemenskap mellan Gud och människan. Så också här. Om människan i sin bön har några bihänsyn i stil med att vara ett föredöme, blir bönen ingen verklig bön utan något av teater. Inga bihänsyn få spela in. Människan måste ha sin blick riktad på Gud allena, verkligen *söka Honom*. Blott då kan Gud träda i förbindelse med henne. Men då har bönen också verkan. Människan får del av Gudslivet. Gud ger henne av sitt eget Liv med allt vad det innebär. Detta synes mig vara innebörden på detta ställe av orden: »Då skall din Fader, som ser i det fördolda, vedergälla dig».

Men detta — bönen i det fördolda — är inte den enda betingelsen för att människan skall förbliva i det nya sammanhanget och för att det nya livet skall förbliva och växa hos henne. Det talas i kapitlets andra vers om allmosegivandet, vilket väl får stå som representant för kärleksverk mot nästan överhuvud. — Det gäller här liksom beträffande bönen, att det inte får bli en gärning, som man gör för det goda föredömet skull. Men ännu en sak behöver — när det är fråga om en sådan sak som allmosegivande — sägas: det får inte ens vara något, som den handlande själv ser på som en god gärning. Den vänstra handen skall icke veta, vad den högra gör. Det hela skall vara ett så naturligt och spontant uttryck för den givande människans väsen, att det icke blir föremål för någon reflexion i egenskap av god gärning. Detta kommer — förefaller det mig — ännu tydligare fram i den grekiska texten,

där det om allmosan säges: »för att den må vara i det fördolda» än i den svenska kyrkobibeln, där det står »så att din allmosa gives i det fördolda». — Meningen skulle i så fall vara, att hela allmosegivet som sådant skulle i viss mening vara fördolt för människan själv. Detta skulle gå samman med den likartade tankegång, som framträder i domsberättelsen i Matt. 25, med dess betonande av omedvetenheten hos dem, som gjort det goda. — Det skulle å andra sidan utgöra en direkt motsättning mot fariseismens betonande av *den goda avsikten* som det värdefullaste momentet i människans etiska handlande. Det utesluter slutligen, att tanken på lön för handlingen som sådan här kan spela in som motiv för handlingen ifråga. Ty i och med att människan ej reflekterar över handlingens egenskap av god gärning, i och med det kan hon ju ej heller ha någon tanke på att handlingen ifråga skall medföra någon lön för henne.

Men ett dylikt handlande är intet uttryck för den naturliga människans liv. Det är däremot ett uttryck för det nya liv, som människan genom Kristus födes in i. Om människan lever i det nya livet, betyder det också, att det nya livet, Gudslivet, får verka genom henne. Och ju mer människan spontant, oflekterat ger ut av den Guds kärlek, hon mottagit, ju mer får hon igen, ju mer växer det nya livet i henne, och får sin slutliga fulländning i evighetens värld.

Det finns i detta stycke också ett ord, som handlar om hur det går människan, om hon *inte* ger ut av den Guds gåva, hon själv fått motta, ordet om förlåtelsen i v. 14-15. »Ty om I förlåten människorna deras försyndelser, så skall ock eder himmelske Fader förlåta eder, men om I icke förlåten människorna, så skall ej heller eder himmelske Fader förlåta edra försyndelser.» — Om människan inte ger vidare av Guds gåva, tages den ifrån henne själv. Om hon stänger av mellan sig och medmänniskorna, stänger hon i och med det också av mellan sig

själv och Gud. (Man kan här jämföra med liknelsen om tjäna-
ren, som fått sin stora skuld efterskänkt, men som inte i sin tur
ville efterskänka dens skuld, som var honom något skyldig.
Mt. 18:23-35.)

Ordet om fastan hör väl närmast samman med ordet om
bönen. Det är ju som de andra vänt mot synen på människans
handlande som ett föredöme och pekar på fastan som en ange-
lägenhet mellan människan och Gud, där Gud, om människan
är uppriktig inför Honom, också skall möta henne med sin
gåva.

Så synes mig alltså hela detta stycke handla om betingel-
sena för människors förblivande delaktighet av det nya livet,
om dess tillväxt hos dem med perspektiv inemot den slutliga
fulländningens värld.

Lönen är inte något, som människan får i utbyte mot en
viss, av henne själv vald och utförd prestation.

Lönen ligger inte heller innesluten i människans presta-
tion på det sättet, att man skulle kunna säga, att hon ser på
prestationen själv som lön nog för sitt handlande.

Människan får lön. Men lönen är en gåva. Den som ger
»lönen», är den, som själv handlar genom människan. Det hela
är ett organiskt förhållande mellan människan och Gud. Gåva,
prestation och lön är bara delar av ett och samma Livets ske-
ende, sett från olika synpunkter.

Att det inte är vilken naturlig kärlek och vänlighet som
helst, som medför lön i nytestamentlig mening, framgår av
Mt. 5:46-47: »Om I älsken dem, som älska eder, vad lön kunnen
I få därför? Göra icke publikanerna detsamma? Och om I visen
vänlighet mot edra bröder allenast, vad synnerligt gören I där-
med? Göra icke hedningarna detsamma?» — I detta fall —
vill väl Jesus säga — bytte man ju bara så att säga vänlighet
med varandra. Allt låg här på denna världens basis, inom det
gamla livets dimension. Det var möjligt för den naturliga män-

niskan att åstadkomma. För lärjungarna gällde det något annat och mer. Det var till att få del av Gudslivet, de hade blivit uttagna. Dem gällde därför orden: »Varen alltså I fullkomliga, såsom eder himmelske Fader är fullkomlig» (5:48). Och detta innebär närmare utfört: »älsken edra ovänner och bedjen för dem, som förfölja eder, och varen så eder himmelske Faders barn; han låter ju sin sol gå upp över både onda och goda och låter det regna över både rättfärdiga och orättfärdiga» (5:44). — På parallellstället i Lk. 6 förekommer ordet lön direkt sammankopplat med ett ord, som talar om delaktighet i Gudslivet: »Nej, älsken edra ovänner och gören gott och given lån utan att hoppas på någon gengäld. *Då skall eder lön bliva stor och då skolen I vara den Högstes barn, ty han är mild mot de otacksamma och onda* (Lk. 6:35). — I Lk. 14:14 förekommer åter tanken, att vänlighet och barmhärtighet mot dem, som icke själva förmå vedergälla givaren skall för denne medföra en vedergällning av annan art. Men här förekommer vid talet om denna vänlighet och barmhärtighet ingen hänvisning till Gudslivets egen karaktär som något, som självt spontant måste ta sig dessa uttryck. Tyngdpunkten synes direkt lagd på vedergällningen, vilken förefaller att vara uppfattad ganska mekaniskt och vilken enligt detta ord skall äga rum »vid de rättfärdigas uppståndelse». — Man kan ju med detta ord jämföra vad Paulus skriver i 1 Kor. 13:3: »... Om jag gäve bort allt vad jag ägde till bröd åt de fattiga, ja, om jag offrade min kropp till att brännas upp men icke hade kärlek, så vore detta mig till intet gagn».

Att hela det nya livet inte är något, som människan skapat fram ur sig själv, utan ett sammanhang, i vilket hon blivit insatt av Gud, framgår även av liknelsen i Mt. 20 om arbetarna i vingården, vilka togos ut ur sitt gamla liv för att arbeta i Guds vingård. Här utsäges det också med all tydlighet, att lönen i Guds rike inte utbetalas efter något slags tjänsteårsberäkning. Skillnaden mellan arbetarna i liknelsen är ju inte, att de arbe-

tat mer eller mindre troget — alla antagas väl ha gjort sitt bästa — utan bara, att de arbetat olika tidrymd, och liknelsen vill väl säga, att Gud ger *samma lön åt alla trogna tjänare*: delaktighet av sitt eviga Liv.

Troheten i förvaltningen av Guds gåva är däremot av betydelse, när det gäller delaktigheten av det eviga livet. Liksom det av orden i Mt. 6 — och den i samband därmed nämnda liknelsen — framgick, att Guds liv kunde förbliva och tillväxa hos en människa, blott om det fick verka i och genom henne, så säges detsamma i liknelserna om punden (Mt. 25:14-30 och Lk. 19:12-26).

Handlandet och dess verkningar som ett uttryck för den handlandes innersta kommer utom i Domsberättelsen i Mt. 25 fram till dömes i ordet om frukten och trädet, vilket återfinnes på olika håll i evangelierna.

I samband med dessa sistnämnda liknelser talas det direkt om en slutlig dom. Så sker också på åtskilliga andra ställen i de synoptiska evangelierna — för att tillsvidare begränsa materialet till dem. Så t.ex. Mt. 11:21-24 (Lk. 10:13-15), Mt. 12:41-43, 16:27, 19:28-30, Lk. 17:22-37.

Det stora flertalet av dessa exempel på den yttersta domen tyckas gälla den stora motsättningen mellan å ena sidan dem, som ha delaktighet i Gudslivet och Gudsriket och därför också skola bliva delaktiga av det i dess fulländning, och å andra sidan dem, som gå miste om frälsningen. Däremot talas det i allmänhet icke direkt om olika grader av lön. Liknelsen om vingårdsmännen i Mt. 20 vände sig ju, som nämnts, ur viss synpunkt t.o.m. just mot tanken på en gradering av lönen. — Då det är Gud själv, som handlar genom människan, kan denna inställning synas självklar. Den form, som liknelsen om punden har hos Mt. ger här inte heller något nytt. De olika tjänarna förvalta de pund, de fått, procentuellt precis lika väl. Så antydes ej heller något om olika lön. Orden till de tjänare, som varit goda förvaltare, lyda alla på samma sätt (Mt. 25:21 och

23): »Rätt så, du gode och trogne tjänare! När du var satt över det, som ringa är, var du trogen; jag skall sätta dig över mycket. Gå in i din herres glädje.» — Men hos Lk. framträder liknelsen som bekant i en något annan form. Var och en av tjänarna får ett pund att förvalta, men lyckas uppnå procentuellt olika resultat. Lönen synes graderad efter förvaltningen. Kanske är det att pressa liknelsen, om man uppfattar dess mening så, att den enskilda människans trohet i att ta emot Guds liv och låta det verka i och genom sig är av betydelse icke blott för Guds livets småningom skeende tillväxt i henne själv utan också medför den lönen, att hon i fulländningens värld kan bli bärare av något, som vi i våra kategorier kanske skulle kunna uttrycka med orden »ett större ansvar» än de, som varit mindre trogna utan att för den skull vara direkt otrogna. — Men om man vågar dra den slutsatsen, att liknelsen verkligen vill säga något dylikt, måste man dock samtidigt konstatera, att det i varje fall inom evangelietexten icke finnes något annat uttalande, som direkt stöder detta.

På ett ställe i Mt-evangeliet (19:27) berättas, att Petrus sade till Jesus: »Se vi hava övergivit allt och följt dig; vad skola vi få därför?» — Bakgrunden är samtalet mellan Jesus och den rike ynglingen, han som gick bedrövad bort, »ty han hade många ägodelar». I Mk- och även i Lk-texten (Mk. 10:28, Lk. 18:28) saknas den senare delen av satserna, men att den är underförstådd, synes av Jesu svar. Mt. har utskrivit det som de andra evangelisterna underförstått. Frågan är en fråga om lön. Och den frågande avvisas inte av Jesus. Han synes inte bli det ringaste missnöjd på grund av frågan utan besvarar den positivt. Hos Mk. (10:29) lyda orden: »Sannerligen säger jag eder: Ingen, som för min och evangelii skull har övergivit hus eller bröder eller systrar eller moder eller fader eller barn eller jordagods, ingen sådan finnes, som icke skall få hundrafalt igen: redan här i tiden hus och bröder och systrar och mödrar och barn och jordagods, mitt under förföljelser, och i den tillkom-

mande tidsåldern evigt liv». Innehållet i denna sats kommer igen hos såväl Mt. som Lk. Det synes för Jesus vara någonting självklart, att den som troget hållit sig till honom, också skall få del av hans Rikes välsignelser. Icke alldeles utan betydelse synes det dock vara, att Jesus svarar på den personligt ställda frågan med en allmänt formulerad sats, hos Mk. och Mt. dessutom följd av satsen: »Men många, som äro de första, skola bliva de sista, medan de sista bliva de första» (Mk. 10:31). Hos Mt. är formuleringen obetydligt annorlunda. Före dessa båda satser förekommer emellertid hos Mt. ett till lärjungarna direkt riktat ord: »Sannerligen säger jag eder: När världen födes på nytt, då när Människosonen sätter sig på sin härlighets tron, då skolen också I, som haven efterföljt mig, få sitta på tolv troner såsom domare över Israels tolv stammar» (Mt. 19:28). Dessa ord förekomma ej alls hos Mk. och hos Lk. till sitt innehåll först vid skildringen av den sista måltiden (Lk. 22:30), alltså först vid vägens slut.

Jesus avvisade inte Petrus' fråga om lönen.¹ Men detta innebär inte, att lönen är motivet för Petri handlingssätt. Det handlingssätt, det här är fråga om, är själva det faktum, att han följt Jesus. Och evangelierna ge en entydig bild av att det primära i det sammanhanget varit Jesu kallelse. På hans kallelse ha lärjungarna följt honom. Och kallelsen har haft imperativisk karaktär. Det är inte med någon förespegling av löneförmåner, som han vunnit sina lärjungar. Det visas såväl av kallelseberättelserna som ock av själva Petri fråga. Lönen är icke motiv för efterföljelsen. Så ger den »yttre» skildringen av lärjungarnas historia samma bild som den med utgångspunkt från Mt. 6:1-18 tecknade.

¹ Däremot avvisar han (Mk. 10:35 ff.) Sebedeisönernas (enl. Mt. 20 deras moders) begäran att få löfte om de främsta platserna närmast Jesus i den tillkommande världen. Jfr vad som ovan sagts om strävan efter individuell hög lön.

Först kommer intagandet i det nya sammanhanget. Blott för den, som står i det, kan det bli tal om lön. Men den som tagits in i det, har också i och med detta hopp om lön, under förutsättning, att han troget förvaltar sitt pund. När Jesus talar om lön och vedergällning, talar han alltid om det som en konsekvens av ett handlande. Antingen får det hela form av en uppmaning: Gör så och så, så får du lön. (Respektive: Gör inte så och så, då går du miste om lönen.) Eller är det en beskrivning, ofta i form av en liknelse i berättelseform. Den som gör så och så, honom går det så och så. Uppmaningarna rikta sig till lärjungarna, som redan äro intagna i det nya sammanhanget och därigenom skola få kraft att följa dem. Också liknelserna berätta, som vi sett, om människor, som tagits i tjänst hos någon, som fått ett pund att förvalta o.s.v. Ordningen är överallt densamma: gåva, trohet, lön.

Om lärjungarnas reaktioner känna vi föga. I vad mån var tanken på lönen, delaktigheten av Riket, för dem en hjälp till trohet? Berättelserna om Petri och Sebedeisöernas frågor visa, att löneproblemet kunde kännas aktuellt nog. Jesus avvisade inte lärjungarnas hopp om lön. Men han försökte på olika sätt lära dem, att vägen dit var en annan och svårare än de tänkt, att den innebar *en fullständig livsgemenskap med honom själv och att den måste medföra en omvärdering av alla värden.*

En intressant synpunkt kommer fram här och var i evangelierna, vilken innebär, att den, som tager emot en människa eller visar en välgärning mot henne för den saks eller den persons skull, som hon representerar, han blir därmed liksom delaktig av saken själv, får del av dess »värde», hör in i dess livsfär. Så t.ex. Mt. 10:41-42 »Den som tager emot en profet, därför att det är en profet, han skall få en profets lön; och den som tager emot en rättfärdig man, därför att det är en rättfärdig man, han skall få en rättfärdig mans lön. Och den som giver en av dessa små allenast en bägare friskt vatten att dricka,

därför att det är en lärjunge — sannerligen säger jag eder: Han skall ingalunda gå miste om sin lön.» (På liknande sätt i Mk. 9:41, Lk. 9:8.) Centralordet i detta sammanhang förekommer både hos Mt., Lk. och Joh. och lyder med obetydliga variationer: Den som tager emot eder, han tager emot mig, och den, som tager emot mig, han tager emot honom, som har sänt mig (Mt. 10:40, Lk. 9:46, 10:16, Joh. 13:20). Också i negativ form förekommer ordet hos Lk. och ger därmed uttryck åt den tanke, som ligger bakom så många uttalanden i såväl brevlitteraturen som apokalypsen: » Den som hör eder, han hör mig, men den som förkastar mig, han förkastar honom, som har sänt mig» (Lk. 10:16).

I Johannesevangeliet och Johannesbreven.

Den organiska syn på lönen, som vi tyckt oss finna i de tre första evangelierna är genomgående för hela Johannes-evangeliets framställning. Ordet om vinträdet och grenarna (Joh. 15:1-6) uttrycker i en formel hela denna syn. — Med användande av andra ord säges samma sak på många andra ställen, till dömes i Joh. 6:40: »Detta är min Faders vilja, att var och en, som ser Sonen och tror på honom, han skall hava evigt liv, och jag skall låta honom uppstå på den yttersta dagen». — Johannesbreven söka dra de praktiska konsekvenserna av denna syn: »Den som säger sig förbliva i honom, han är ock pliktig att själv så vandra, som han vandrade» (1:6). »Ja, kära barn, förbliven nu i honom så att vi, när han en gång uppenbaras, kunna frimodigt träda fram och icke med skam nödgas gå bort ifrån honom vid hans tillkommelse» (1:28).

Att förbliva i Kristus eller att ställas utanför honom, det är de två alternativen för Johannes. Några tankar om eventuell individuell gradering av lönen för Kristustroheten framläggas inte vare sig i evangeliet eller breven.

Hos Paulus.

Vad Paulus beträffar, använder han ganska ofta sådana ord som lön (místhós), segerpris (brabeíon) och andra likartade, men de stå hos honom insatta i samma organiska sammanhang, som vi funnit hos Joh. och synoptikerna.

I Rom. 4:4-5 skriver han: »Den som håller sig till gärningar, honom bliver lönen tillräknad icke på grund av nåd utan på grund av förtjänst. Men den som icke håller sig till gärningar utan tror på honom, som gör den ogudaktige rättfärdig, honom räknas hans tro till rättfärdighet.» — I Rom. 6:23 tycks han ha reagerat mot att använda ordet lön om det, som gives av nåd, och skriver där: »Den *lön*, som synden giver, är döden, men den *gåva*, som Gud av nåd giver, är evigt liv i Kristus Jesus, vår Herre». Den för Paulus mest specifika termen i detta sammanhang är väl »brabeíon», segerpriset. Den förekommer i såväl 1 Kor. som Filipp. (verb av samma stam också i Kol.) och den vill visa på samma faktum, som vi med andra uttryck mött på andra håll: att det nya, det eviga livet inte är något, som människan i och genom den nya födelsen äger som en vilande besittning, utan att det är en gåva, vars förvaltning fordrar, att människan går upp i dess tjänst lika helhjärtat som idrottsmannen underkastar sig hård träning och försakelser för att inte komma till korta vid tävlingen. *Lönen är fulländningen av gåvan.* Så talar Fil. 3:14 om »den segerlön, som hålles framför oss genom Guds kallelse ovanifrån i Kristus Jesus». Just detta stycke: Fil. 3:8-14 synes alldeles särskilt tydligt visa på det organiska sammanhang, i vilket begreppet »brabeíon» hör in. Det är *eftersom han själv blivit vunnit av Kristus* (v. 12) som Paulus »far efter att vinna det». — Även om tyngdpunkten för Paulus t.ex. i v. 13 och 14 är förlagd till det, som ligger framför honom, förekommer ju, som citatet ur vers 14 ville framhålla, inte ens här denna inriktning mot det kommande

utan att grunden för framtidshoppet och därmed grunden för inriktningen åter direkt angives. Och då denna grund icke är endast av intellektuell utan även av *faktisk* art för den enskilda människa, som satts in i det nya sammanhanget, i det att hela hennes situation blivit en annan, så kan man ej säga, att lönen här är *motiv* för Pauli handlande. Det skulle vara att isolera en punkt i sammanhanget, segerlönen, och se Paulus i relation till den utan att ta hänsyn till hela det övriga sammanhanget. Och det skulle därför lätt kunna ge en skev föreställning. Däremot skulle man för Pauli inriktning mot målet och segerlönen kanske kunna använda den från det organiska livets område hämtade bilden av en levande växts tendens till fullständig utveckling, till fullkomning. Denna tendens fanns också i det nya liv, Paulus fått mottaga. Och just i den mån det var faktisk verklighet för honom, att »nu lever icke mer jag utan Kristus lever i mig», måste han också säga: »jag förgäter det, som är bakom mig och sträcker mig mot det, som är framför mig, och jagar mot målet». I Pauli liksom i de övriga lärjungarnas liv var ju kallelsen det primära, och samma syn, som vi här tyckt oss finna bakom orden i Fil. 3, ha vi väl att tänka oss ej blott bakom hans uppmaning i 1 Kor. 9:24 b utan också bakom ett allmänt uttalande som Rom. 2:7, där han skriver: »Ewiggt liv skall han giva åt dem, som med uthållighet i att göra det goda, söka härlighet och ära och oförgänglighet».

Av Kol. 2:9 får man indirekt följande beskrivning på beskaffenheten av den, vilken kommer att vinna segerlönen. Det är den, som »håller sig till honom, som är huvudet, honom från vilken hela kroppen vinner sin tillväxt i Gud, i det att den av sina ledgångar och senor får bistånd och sammanhållning». — Det är samma syn, som talar ur Pauli ord i Fil. 2:12-13: »Så mån I nu med fruktan och bävan arbeta på eder frälsning, ty Gud är den, som verkar i eder både vilja och gärning».

När det gäller den slutdom, som också Paulus ser fram

emot, använder han på olika ställen olika ord. Så förekommer t.ex. i 2 Tess. 1 den vanliga stora uppdelningen. De, »som icke känna Gud» och de, som »icke äro vår Herres Jesu Kristi evangelium lydiga», »de skola bliva straffade med evigt fördärv, bort undan Herrens ansikte och hans överväldigande härlighet, när han kommer för att förhärligas i sina heliga och visa sig underbar i alla dem, som hava kommit till tro». — Tanken ligger beträffande dem, som frälsas, här helt på Kristi aktivitet. Från ett helt annat håll nalkas Paulus i 1 Kor. 3 samma skeende. Paulus tar där som utgångspunkt schismen i den korintiska församlingen mellan dem, som hålla sig till Paulus, och dem, som hålla sig till Apollos eller ev. någon annan, och han kommer så in på enheten i det stora gemensamma arbetet, men samtidigt också på individens ansvar, var och en för sin del i arbetet.

Så säges i v. 11 ff. »... en annan grund kan ingen lägga ända, som är lagd, nämligen Jesus Kristus. Men om någon bygger på den grunden med guld, silver och dyrbara stenar eller med trä, hö och strå, så skall det en gång visa sig, huru det är med vars och ens verk. 'Den dagen' skall göra det kunnigt, ty den skall uppenbaras i eld, och hurudant vars och ens verk är, det skall elden pröva. Om det byggnadsverk, som någon har uppfört på den grunden, bliver bestående, så *skall han undfå lön*, men om hans verk brännes upp, *så skall han gå miste om lönen. Själ skall han dock bliva frälst, men såsom genom eld.*»

Paulus gör här tydligen en direkt skillnad mellan att bli frälst och att dessutom undfå lön. Den som infört partistrider i församlingen, har därmed syndat så svårt mot Kristi kropp, att hans verk helt måste undergå den dom, som drabbar dem, vilka direkt stått emot Gud. Han kan därför inte undfå lön, men han skall dock av nåd bliva frälst. Att bliva frälst måste väl här betyda att liksom få del av Gudslivet på nytt såsom en nybegynnelse. Men då måste väl Paulus å andra sidan bakom be-

greppet lön tänka sig *någon genom den jordiska troheten verkad bestämning hos detta liv.*

Om man tänker sig den slutliga lönen på detta sätt mer individuellt bestämd eller man lägger huvudvikten vid den för alla gemensamma delaktigheten i fulländningens liv innebär ju *i sig* inte med nödvändighet en motsats,¹ och även från den strävande individens synpunkt blir skillnaden djupast sett ganska obetydlig. Hon kan inte *på egen hand* sträva efter att uppnå en särskilt hög grad av lön. Hon kan överhuvud inte *på egen hand* sträva efter att uppnå någon lön alls. I och med det vore hon ute ur välsignelsens sammanhang och inne i det rakt motsatta. Hon kan, vilken syn hon än *teoretiskt* har på frågan om lönen, *praktiskt* bara göra en sak — om hon verkligen vill stå på kristen grund: hålla sig till Kristus, troget ta emot hans gåvor, troget ge dem vidare. I och med detta är hon inte längre själv sitt eget centrum. Och i den mån hon inte längre själv är sitt eget centrum, utan Kristus fått bli detta, kan hon inte längre ha någon *önskan om individuellt bestämd lön* till verkligt motiv för sitt handlande.

I Hebreerbrevet, 1. Petri brev och Johannes' Uppenbarelse.

Så synes mig ej heller på något av de ställen i N.T., där lönen i någon mån kan tyckas få karaktären av motiv för handlandet, något tyda på att det är lönen i någon individuellt bestämd aspekt. Ibland synes det snarast gälla levande Gudsge-
menskap överhuvud, men i allmänhet är det fråga om delaktighet av hela det stora nya sammanhanget: Guds rike, fulländningens värld. Det är särskilt under förföljelsetider, när kampen mellan de båda rikena förnummits intensiv och påtaglig

¹ Om man t.ex. tänker sig bilden av kroppen överförd på fulländningens värld skulle det omedelbart innebära, att icke alla lemmar ha samma slags uppgift, även om samma liv genomströmmar dem alla.

och frestelsen till avfall varit stor, som uppmaningen ljudit till de kristna att förbli ståndaktiga, att hämta styrka ur tanken på lönen.

I Hebréerbrevet förekommer ordet lön, här »mishapodasia», flera gånger (2:2, 10:35, 11:26), och löngivare (som hap. leg. för N.T.) i 11:6.

Att såväl trofasthet som olydnad skola få sin tillbörliga lön är för detta brevets författare liksom för övriga N.T. författare en självklar förutsättning. (Se 2:2.) Framtidshoppet, evighetshoppet, spelar en väsentlig roll. Så kan Hebréerbrevet författare bestämma själva trosbegreppet som »en fast tillförsikt om det, som man hoppas, en övertygelse om ting, som man icke ser» (11:1). Och om tron skriver han vidare något längre fram: »utan tro är det omöjligt att tackas Gud. Ty den, som vill komma till Gud, måste tro, att han är till och att han lönar dem, som söka honom.» Och när författaren ur den heliga historien räknar upp exempel på trons människor, säger han om Moses (11:25-26), att han hellre ville »utstå lidande med Guds folk, än för en kort tid leva i syndig njutning; han höll nämligen Kristi smälek för en större rikedom än Egyptens skatter, *ty han hade sin blick riktad på lönen.*» Men detta perspektiv framåt innebär samtidigt ett perspektiv bakåt.

Kallelsen är för Hebr-brevet författare liksom i övrigt i N.T. utgångspunkten,¹ (3:1, 9:15). Guds löfte är grunden för framtidsförhoppningarna. Den eviga världen är den verkliga världen, i jämförelse med vilken det jordiska blott är en skuggbild. Den är »staden med de fasta grundvalarna, vars byggmästare och skapare är Gud» (Hebr. 11:10). Den är hemmet, arvedelen, det himmelska fäderneslandet. Den är det samman-

¹ Skulle man kanske t.o.m. kunna ta ordet i 11:6 som ett tecken på tanken, att människan ej på egen hand kan nå fram till Gud? För att komma till Gud (resp. tackas Gud, vandra med Gud) måste man icke blott tro att Han är till utan också, att han lönar dem, som söka Honom, d.v.s. att Han själv träder i förhindelse med människan och ger henne av sin rikedom.

hang, i vilket de, som det gäller, genom Kristus redan höra in. Kristus är Guds Son, den himmelske översteprästen, medlar-
ren. Det var *Kristi* smälek, det gällde redan för Moses. Linjen
är för »Guds folk» *en* och obruten genom historien. Men nu är
slutkampen inne. Nu gäller det skarpare än någonsin trohet
eller avfall. När det är fråga om direkta uppmaningar till tro-
het, kan Hebr.-brevets författare skriva: »Så kasten nu icke
bort eder frimodighet, som ju har med sig stor lön». Men när
det gäller den stora positiva huvuduppmaningen i 12:1-3, (for-
mulerad i 1 p. plur. conj. adhortativus och 2 p. plur. imp.), då
står Kristus i uppmaningens centrum. Bilden av en tävlings-
kamp användes. Det gäller att med uthållighet löpa fram »i
den tävlingskamp, som är oss förelagd. Och må vi därvid se
på Jesus, trons hövding och fullkomnare, på honom, som
istället för att taga den glädje, som låg framför honom, utstod
korsets lidande och aktade smäleken för intet, och som nu sit-
ter på högra sidan av Guds tron. Ja, på honom, som har utstått
så mycket gensägelse av syndare, på honom mån I tänka, att I
icke tröttnen och uppgivens i edra själar.» (Jfr även 3:1-2.) Att
»se på Jesus», uppmanar brevförfattaren till. Det synes här
kanhända närmast vara fråga om Jesus som det stora exemplet
framför andra på »trons människor». Men att »se på Jesus»,
det är också samma uttryckssätt, som användes om Moses,
när det heter: »därigenom att han likasom såg den Osynlige,
kunde han härda ut» (11:27 b). Det är helt andra ord än dem,
som Paulus använder, när han säger »nu lever icke mer jag
utan Kristus lever i mig», men är det inte något av samma
verklighet de på dessa olika sätt vilja beskriva: livsgemen-
skapen med Kristus? Så använder också Hebr.-brevets förfat-
tare på ett ställe (3:14) ett uttryck som direkt betecknar denna
livsgemenskap. Det heter där: »Ty vi hava blivit *delaktiga av
Kristus*, så framt vi eljest intill änden hålla fast vår första till-
försikt». Tonvikten kan ligga på olika punkter: på utväljelsen,

på gemenskapen i nuet eller på det fulländningens liv, som tron sträcker sig emot. Verkligheten är dock en och densamma. — Så kan man, så vitt jag förstår, inte heller i Hebr.-brevet annat än i ytterligt begränsad betydelse tala om lönen som »motiv», och det är väl därför riktigast att här liksom hos Paulus undvika ordet, då det är belastat med associationer från en etisk uppfattning, vars grundval är den kristna helt motsatt.

På samma sätt griper 1 Petri brev, när det för dess författare gäller att uppmana till trohet och ståndaktighet, tillbaka på lösköpanget genom Kristi blod (1:18-19) och på den nya födelsen (1:3, 23). Organiska bilder användas. »Och då I nu ären nyfödda barn, så längten efter att få den andliga oförfalskade mjölken, på det att I genom den mån *växa upp till frälsning*», (2:2) »Och kommen till honom, *den levande stenen*, som väl av människor är förkastad, men inför Gud är utvald och dyrbar; och *låten eder själva såsom levande stenar uppbyggas till ett andligt hus*, så att I bliven ett 'heligt prästerskap', som skall frambära andliga offer, vilka genom Jesus Kristus äro välbehagliga för Gud.» Det gäller att lida *i Kristus, såsom Kristus själv* (2:4-5) *en gång lidit*. Genom det i Kristus burna lidandet går vägen till härligheten. Så säges det i 4:13 »ju mer I fån dela Kristi lidanden, dess mer mån I glädja eder för att I ock mån kunna glädjas och fröjda eder vid hans härlighets uppenbarelse». — Ty Gud har genom Jesu Kristi uppståndelse från de döda fött dem »till ett levande hopp, till ett oförgängligt, obesmittat och ovanskligt arv», som i himmelen är förvarat åt dem (1:4) »till en frälsning, som är beredd för att uppenbaras i den yttersta tiden» (1:5). Och *det är Guds makt, som själv verkar denna tro, som bevarar dem till frälsning* (1:5).

Johannes Uppenbarelse har ju samma intresse som de brev, vilka äro skrivna i förföljelsetider. Den vill aktualisera den andliga verkligheten och den slutliga segern för de trogna till en hjälp i deras kamp. Men hur mycket den än betonar trohet-

ens, ståndaktighetens betydelse för det eviga livets bevarande och för delaktighet i fulländningens värld, bryter den i detta inte mot den organiska linje, som utmärker Joh.-evangeliet och Joh.-brevet. Även när det talas om att »vedergälla var och en efter som hans gärningar äro» (t.d. Joh. Upp. 22:12) eller då det på ett ställe (11:18) säges »du skall löna dina tjänare profeterna och de heliga och dem, som frukta ditt namn» förefaller det mig naturligt att se också de orden insatta i den stora motsättningen gott – ont, i Kristus – utanför Kristus. Och när den i ord och bilder skildrar dem, som ha vunnit seger, då är det de som »tvagit sina kläder och gjort dem vita i Lammets blod» (7:14), de som övervunnit Djävulen »i kraft av Lammets blod och i kraft av sitt vittnesbörds ord». Det är de, om vilka det gäller, att »de älskade icke så sitt liv, att de drogo sig undan döden», (12:11) det är »de som följa Lammet, varthelst det går» (14:4-5). Att vinna seger, det är också att intill änden troget göra Jesu gärningar (2:26). Klarare kan det organiska sammanhanget inte uttryckas.

Den urkristna synagogan i sammandrag.

Av professor *Hugo Odeberg*.

De första kristna deltog efter Jesu föredöme (Mt 13:54; Mk 1:21, 39; 3:1; Lk 4:16 ff etc.) i den israelitiska synagoggudstjänsten (Apg. 9:20; 13:5; 13:14 f). Denna gudstjänsts huvudinnehåll blev därför typen för innehållet i den kristna allmänna gudstjänsten även i de fall och på de orter, där de kristna församlingarna uteslutits ur synagogan. För att ge en föreställning om dessa andakters innehåll, ges här nedan en preliminär *sammanfattning* av synagoggudstjänstens huvudpartier, vartill fogats några nytestamentliga texter, som kunna antagas vara representativa för de urkristna tilläggen. Böerna ha här nedan uppställts i form av växelläsning mellan 10 deltagare, vilka betecknats med förkortningarna A., Ls. etc. Övriga förkortningar beteckna de judiska namnen på motsvarande partier av den synagogala gudstjänsten.

Morgonbön.

(1 Krön. 16:8-36 a A. Ps. 84:5.) Saliga äro de som bo i ditt hus. De lova dig beständigt. Sela.

(Ls. Ps. 144:15.) Saligt är det folk, som har det så. Saligt är det folk, vars Gud Herren är.

(P. Ps. 145.) Jag vill upphöja dig, min Gud, du Konung, och ditt namn lova alltid och evinnerligen. Jag vill dagligen lova dig och ditt namn prisa alltid och förutan ände. Stor är Herren och högt lovad och hans storhet har icke gräns. Släkte beprisar för släkte dina verk, och dina väldiga gärningar förkunna de. Ditt majestäts herrlighets glans och dina underfulla verk vill jag begrunda. Och man skall tala om dina mäktiga och fruktansvärda gärningar. Dina stora verk skall jag förtälja,

att man skall prisa din stora godhet och jubla över din rättfärdighet.

(*Lr.*) Nådig och barmhärtig är Herren, tålig och av stor godhet. Herren är allom god och förbarmar sig över alla sina verk. Alla dina verk, Herre, skola tacka dig, och dina fromma skola lova dig. De skola tala om ditt rikets ära, och din makt skola de förkunna: till att kungöra för människors barn dina väldiga gärningar och ditt rikets lysande herrlighet. Ditt rike är ett rike för alla tider och ditt herradöme för alla släkter.

(*F.*) Herren uppehåller alla dem som falla och uppreser alla dem, som nederslagne äro. Allas ögon vänta efter dig och du giver dem deras spis i rättan tid: öppnar din hand och mättar allt levande med nåd.

(*D.*) Herren är rättfärdig i alla sina vägar och helig i alla sina gärningar. Herren är när alla dem som åkalla honom, alla dem, som med allvar åkalla honom. Han gör vad de gudfruktige begära och hörder deras rop och hjälper dem. Bevarar, gör Herren, alla dem honom älska, och alla de ondskefulla skall han förgöra. Herrens lov skall min mun förkunna och prisa skall allt kött hans heliga NAMN alltid och förutan ände.

(*Ps.* Ps. 146.) Halleluja. Lova Herran, min själ. Jag vill lova Herran, så länge jag lever, och lovsjunga min Gud så länge jag är till.

(*Lk.* Ps. 147.) Loven Herren. Ty att lova vår Gud är en kostelig ting. Det lovet är ljuvligt och dejligt.

Han helar dem, som ett förkrossat hjärta hava och förbinder deras sår. Herren upprättar de elända och slår de ondskefulle till jorden.

(*Evl.* Ps. 148.) Halleluja. Loven Herren från himmelen, loven honom i höjden. Loven Herren på jorden, berg och alla höjder, fruktens träd och alla cedrar, vilddjur och boskap, krypande djur och bevingade fåglar. Jordens konungar och alla folk, furstar och alla jordens domare, ynglingar lika väl som

jungfrur, gamla med de unga, må lova Herrens namn, ty *Hans* namn allena är högt, hans majestät är över himmel och jord.

(*Ek.* Ps. 149.) Halleluja. Sjungen Herranom en ny sång, hans lov i de heligas församling. Ty Herren haver ett behag till sitt folk. Han hjälper de elända herrligen. De heliga skola glade vara och prisa och lova på sina läger.

(*Ls.* Ps. 150.) Halleluja. Loven Gud i hans helgedom. Loven honom uti hans makts fäste. Loven honom för hans mäktiga gärningar, loven honom efter hans stora herrlighet.

Loven honom med basuner, loven honom med psaltare och harpa. Loven honom med puka och kör. Loven honom med strängar och pipor. Loven honom med klara cymbaler. Loven honom med klingande cymbaler.

Allt det anda haver, love Herran.

(*Ps.*) Allt det anda haver, love Herran.

(*A.*) Allt det anda haver, love Herran. Hállélujá.

(*Ls.*) (Joser Or.) Prasad vare du, Herre, vår Gud, hela världens konung, som *danar ljuset* och skapar mörkret, som Frid giver och skapar det onda, Herren, som gör allt. (Jes. 45:7.)

Välsignad vare han, som i sin barmhärtighet upplyser jorden och dem som på den bo, och i sin godhet städse var dag förnyar *Skapelsens verk*.

Välsignad vare du, vår KLIPPA, vår Konung, vår Förlossare, du som skapat de heliga änglar, vilka alla taga på sig ditt *ok* och prisa sin skapare helig, sägande:

(*A.*) HELIG (*P.*) HELIG (*Lr.*) HELIG (*Ps.*) ÄR HERREN SEBAOT HELA JORDEN ÄR FULL AV HANS HERRLIGHET.

(*Ls.*) Prasad vare Herrens herrlighet i sitt rum. (Hes. 3:12.)

(*Ps.*) (Ahaba rabba.) Med stor kärlek har du älskat oss, Herre, vår Gud, vår Fader och vår konung, att du har skänkt

oss ditt heliga ORD och givit oss din ANDE till att förstå, att höra, att lära, att hålla och att BEVARA (Uppenb. 3:8) ditt ord. Upplys våra ögon, drag vårt hjärta och ena vårt sinne till att älska och frukta ditt namn, så att vi icke *blygas för ditt ord* och icke förneka ditt namn. Ty vi trösta på ditt heliga namn, att vi må jubla och glädjas i din frälsning.

(A.) (Shema'.) HÖR! HERREN VÅR GUD HERREN ÄR EN. (Deut. 6:4.)

Och han har sagt: Jag är Herren, din Gud. Du skall inga andra gudar hava för mig.

(P.) Du skall intet beläte göra dig efter någrahanda liknelse, vare sig i himmelen eller på jorden eller under jorden. Du skall icke tillbedja dem eller tjäna dem.

(Lr.) Du skall icke missbruka Herrens, din Guds, namn.

(F.) Sabbatsdagen skall du hålla, att du honom helgar.

(D.) Du skall hedra din fader och moder, såsom Herren, din Gud, dig budit haver.

(Ps.) Du skall icke dräpa.

(Lk.) Du skall icke göra hor.

(Evl.) Du skall icke stjäla.

(Ek.) Du skall icke bära falskt vittnesbörd emot din nästa.

(Ls.) Du skall icke hava lust till din nästas hus. Du skall icke begära din nästas hustru, åker, tjänare, tjänarinna, oxe, åsna eller något det din nästa haver. (Ex. 20 Deut. 5.)

(A.) Och du skall älska Herren, din Gud, av allo hjärta, av allo själ, av allo förmågo (Deut. 6:5) och du skall älska din nästa såsom dig själv. (Lev. 19:18.) (Matt. 22:37 Mark. 12:30 Luk. 10:27.)

(Emet we jassib.) (P.) Sant och visst, fast och bestående är Herrens Ord. Är icke mitt ord likasom en eld, säger Herren, och såsom en Hammare, den berg sönderslår? (Jer. 23:29.) (Lr.) Guds ord är levande och kraftigt och skarpare än något tveeggat svärd; och går igenom, till dess det åtskiljer själ och

ande, märg och ben; och är en DOMARE över tankar och hjärtans uppsåt. (Hebr. 4:12.) (F.) All den heliga Skrift är av Gud ingiven och nyttig till lärdom, till överbevisning, till upprätelse, till fostran i rättfärdighet, på det Guds människa må vara fullbordad, till allt gott verk skicklig. (2 Tim. 3:16, 17.) (D.) Det är ett fast ord och värt att däruppå förtrösta, att Herren är en evig Gud, vår Skapare, vår förlossare, vår Frälsnings Klippa. (Ps.) Det är ett fast ord och värt att på allt sätt mottagas, att Kristus Jesus har kommit i världen för att frälsa syndare. (1 Tim. 1:15.) (Ls.) Salighet honom som sitter på tronen, vår om Gud och Lammet.

(A.) Helig, Helig, Helig, är Herren Sebaot, hela jorden är full av hans herrlighet! (Ls.) Prisad vare Herrens herrlighet i sitt rum. (F.) Fader vår, som är i himmelen. (D.) Helgat varde ditt namn. (P.) Tillkomme ditt rike. (Lr.) Ske din vilja, såsom i himmelen, så ock på jorden. (Ps.) Vårt tillkommande bröd giv oss i dag. (Lk.) Och förlåt oss våra skulder, (Evl.) såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro. (E.) Och inled oss icke i frestelse. (Ls.) Utan fräls oss ifrån ondo. (A.) Ty ditt är riket och makten och herrligheten i evighet. (Ls.) Amen.

(F.) Herren välsigne eder och bevarer eder. Herren låte sitt ansikte lysa över eder och vare eder nådig. Herren vände sitt ansikte till eder och giv eder frid.

(A.) Vår Herres, Jesu Kristi, nåd, Guds kärlek och den Helige Andes GEMENSKAP vare med eder alla. (Ls.) Amen.

(En botpsalm: 6, 32, 38, 51, 102, 130, 143.)

(Ps. 32) Säll är den vilkom överträdelsen förlåten är, den synden överskyld är. Säll är den människa, som Herren icke tillräknar missgärning, i vilkens anda ingen falskhet är.

Då jag ville förtigat, försmäktade mina ben genom min dagliga gråt. Ty din hand var dag och natt svår på mig. Min livssaft förtorkades såsom av sommarhetta.

Därför bekänner jag dig min synd och förskyer icke min missgärning.

Jag sade: Jag vill bekänna Herranom min överträdelse. Då förlät du mig min synds missgärning.

För detta skola alla heliga lova dig i rättan tid. Därföre, när stora vattuflooder komma, skola de intet räcka in till dem.

Du är mitt beskärm; bevara mig dock för ångest; att jag, förlossad, må ganska gladeligen fröjdas. Sela.

(*Ls.*) Herre öppna mig ögonen, att jag må skåda under i din Lag. (Ps. 119:18.)

(*Ps.*) Ditt ord är mina fötters lykta och ett ljus på minom vägom. (Ps. 119:105.)

Text ur Moseböckerna. — Text ur profeterna.

Text(er) ur nya testamentet.

Betraktelse.

(Kedushsha de Sidra.) (*Ps.*) Och det kommer till Sion en förlossare, och till dem som sig omvända från synderna i Jakob, säger Herren.

(*P.*) Och detta förbund gör jag med dem säger Herren:

MIN ANDE, som när dig är, och MINA ORD, dem jag i din mun satt haver, skola icke vika ifrån din mun, ej heller ifrån din säds och barnabarns mun, säger Herren, ifrån nu och till evig tid. (Jesaja 59:20, 21.)

(*Lr.*) Herren är helig. Helig är Herren, och de heliga lova honom beständigt.

(*F.*) Helig, (*D.*) helig, (*Ps.*) helig, (*Lk.*) är Herren Sebaot; (*Evl.*) hela jorden är full av hans herrlighet.

(*Ls.*) Prisad vare Herrens herrlighet i sitt rum.

(*Lk.*) Må hans stora namn hållas högt och heligt i den värld, som han har skapat enligt sin vilja. Upprätte han sitt rike i edert liv och i edra dagar.

(*Evl.*) Vare hans höga namn välsignat i evighet och i evighetens evighet.

(*E.*) Salighet honom, som sitter på tronen, vår Gud och Lammet.

(*F.*) Herren välsigne eder och bevarer eder. Herren låte sitt ansikte lysa över eder och vare eder nådig. Herren vände sitt ansikte till eder och giv eder frid.

(*A.*) Vår Herres Jesu Kristi nåd, Guds kärlek och den helige andes gemenskap vare med eder alla. (*Ps.*) Amen (*E.*) Amen (*Ls.*) Amen.

Aftonbön.

(*A. Ps. 134.*) Si! Nu mån I välsigna Herren, alle I Herrens tjänare, som stå i Herrens hus om natten. Lyften edra händer upp mot helgedomen, och välsignen Herren. Välsigne dig från Sion Herren, som har gjort himmel och jord.

(*P. Ps. 42:9.*) Om dagen befaller han sin nåd och om natten är hans sång hos mig, en bön till den Gud, som giver mig liv.

(*Lr. Ps. 37:39, 40.*) De rättfärdigas frälsning är ifrån Herren, deras värn i nödens tid. Herren hjälper dem och befriar dem, befriar dem från ogudaktiga och frälsar dem, då de taga sin tillflykt till honom.

(*F. Ps. 46:8.*) Herren Sebaot är med oss, Jakobs Gud är vår borg.

(*D.*) Herren Sebaot är med oss, Jakobs Gud är vår borg.

(*Ps.*) Herren Sebaot är med oss, Jakobs Gud är vår borg.

(*Lk. Ps. 84:13.*) Herre Sebaot, salig är den människa som förtröstar på dig.

(*Evl.*) Herre Sebaot, salig är den människa, som förtröstar på dig.

(E.) Herre Sebaot, salig är den människa, som förtröstar på dig.

(Ls. Ps. 20:10.) Herre, fräls! Konungen svare oss på vår åkallans dag.

(P. Ps. 78:38.) Han är barmhärtig, han förlåter missgärning och fördärvar icke. Han avvänder mäktigt sin vrede och väcker alls icke sin förtörnelse upp.

(A.) Prisen Herren, den välsignade!

(Ls.) Prisd vare Herren, den välsignade i evigheters evighet!

(Evl. M-b.) Prisd vare du Herre, vår Gud, världens konung, som genom sitt skapelseord låtit natten bliva till, som skapat natt och dag, som låter ljuset vika för mörkret och mörkret vika för ljuset, som skiljer mellan dag och natt. Herren Sebaot är Ditt namn.

(Lk. Ah.Ol.) Med evig kärlek har Du älskat ditt folk. Din lag, dina bud, dina rätter och stadgar har du lärt oss. Därför må vi tänka på Ditt heliga ord när vi stå upp och när vi gå till vila, och glädjas åt Ditt Ord beständigt. Ty ditt Ord är vårt liv och i ditt Ord ha vi vår fröjd natt och dag. Och din kärlek skall icke vika ifrån oss i evighet. Välsignad vare du, Herre, som älskar ditt folk.

(A.) HÖR! HERREN VÅR GUD HERREN ÄR EN (Deut. 6:4.) och Han har sagt:

Jag är Herren, Din Gud. Du skall inga andra gudar hava för mig. (Deut. 5:6, 7 Ex. 20:2, 3.)

(P.) Du skall intet beläte göra dig efter någrahanda liknelse, vare sig i himmelen eller på jorden eller under jorden. Du skall icke tillbedja dem eller tjäna dem. (Deut. 5:8, 9 Ex. 20:4, 5.)

(Lr.) Du skall icke missbruka Herrans, din Guds, namn. (Deut. 5:11 Ex. 20:7.)

(F.) Sabbatsdagen skall du hålla, att du honom helgar. (5:12 20:8.)

(D.) Du skall hedra din fader och din moder, såsom Herren, din Gud, dig budit haver. (Deut. 5:6 Ex. 20:12.)

(Ps.) Du skall icke dräpa.

(Lk.) Du skall icke göra hor.

(Evl.) Du skall icke stjäla.

(E.) Du skall icke bära falskt vittnesbörd emot din nästa.

(Ls.) Du skall icke hava lust till din nästas hus; du skall icke begära din nästas hustru, åker, tjänare, tjänarinna, oxe, åsna eller något det din nästa haver. (Deut. 5:17-21 Ex. 20:13-17.)

(A.) Och du skall älska Herren, din Gud, av allo hjärta, av allo själ, av allo förmågo (Deut. 6:5). Du skall älska din nästa såsom dig själv. (Lev. 19:18.) (Matt. 22:37 Mark. 12:30 Luk. 10:27.)

(Ls. E.u.E.) SANT OCH VISST ÄR HERRENS ORD.

(P.) Är icke mitt Ord likasom en ELD, säger Herren; och såsom en HAMMARE den berg sönderslår. (Jer. 23:29.) (Lr.) Guds ord är levande och kraftigt och skarpare än något tveeggat svärd; och går igenom till dess det åtskiljer själ och anda, märg och ben; och är en DOMARE över tankar och hjärtans uppsåt. (Hebr. 4:12.)

(Lk.) Det är ett sant ord och värt att däruppå förtrösta, att Herren är en evig Gud, vår KLIPPA, vår FRÄLSNINGS SKÖLD, vår SKAPARE och vår FÖRLOSSARE, vår FRÄLSNINGS KLIPPA, vår Starkhet, vår Tro, vårt Hopp.

(Evl.) Välsignad vare Du, Herre, som förlossat Ditt folk.

(Ls.) SALIGHET HONOM SOM SITTER PÅ TRONEN VÅROM GUD OCH LAMMET (Uppenb. 7:10).

(D. Hašk.) FÖR OSS TILL VILA, du vår Fader, i frid, och låt oss uppstå igen till liv, du vår Konung. Skydda och bevara oss från allt ont och låt oss vila under dina vingars skugga,

trygga under ditt beskärm. Ty du är vår Gud, som bevarar oss och frälsar oss ifrån allt ont.

(A.) Helig, helig, helig är Herren Sebaot.

Hela jorden är full av hans herrlighet.

(Ls.) Välsignad vare Herrens herrlighet i sitt rum! (Hes. 3:12.)

(F.) Fader vår, som är i himmelen.

(D.) Helgat varde Ditt namn.

(P.) Tillkomme ditt rike!

(Lr.) Ske din vilja, såsom i himmelen, så ock på jorden.

(Ps.) Vårt tillkommande bröd giv oss i dag.

(Lk.) Och förlåt oss våra skulder, (Evl.) såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro.

(E.) Och inled oss icke i frestelse.

(Ls.) Utan fräls oss ifrån ondo.

(A.) Ty Ditt är riket och makten och härligheten i evighet.

(Ls.) Amen.

(F.) Herren välsigne eder och bevare eder.

Herren låte sitt ansikte lysa över eder och vare eder nådig.

Herren vände sitt ansikte till eder och giv eder frid.

(A.) Vår Herres Jesu Kristi nåd, Guds kärlek och den Helige Andes gemenskap vare med eder alla. (Ls.) AMEN.

I. Psalmer för veckans dagar: Söndag Ps. 24, Måndag Ps. 48, Tisdag Ps. 82, Onsdag Ps. 94, Torsdag Ps. 81, Fredag Ps. 93, Lördag Ps. 92.

II. Texter ur profetböckerna för veckans dagar: Söndag Jes. 42:5-9, Måndag Jes. 42:10-16, Tisdag Joel 2:18-26, Onsdag Jer. 31:34-39, Torsdag Hes. 34:25-31, Fredag Jes. 45:11-17, Lördag Jer. 17:21-25.

”Tillbaka till Bibeln!”

Av rektorn, teol. lic. *David Hedegård.*

Det är mycket länge sedan någon teologisk bok i vårt land väckt sådan uppmärksamhet som professor Hugo Odebergs hösten 1943 utgivna arbete »Fariseism och kristendom». Den har ivrigt studerats och diskuterats bland teologer och lekmän, och den har väckt mycken uppmärksamhet även i kretsar, där man står fjärran från kyrka och kristendom. Den gav en ny, från den traditionella starkt avvikande bild av fariseismen, och på samma gång ställde den centrala sidor av det kristna budskapet i ny belysning. Det uppvisades, att de nytestamentliga utsagorna om fariseerna i allmänhet äro grundligt missförstådda och att motsatsen mellan fariseism och kristendom ligger på ett annat och djupare plan än man allmänneligen menat.

Professor Odebergs nya bok, *Tillbaka till Bibeln* (Gleerup, kr. 4:75), är i många stycken besläktad med boken om fariseismen. Båda arbetena vittna om en suverän förtrogenhet med den judiska litteraturen, ett djuplodande tänkande och en enastående insikt i det nytestamentliga budskapet. Och författarens intresse är detsamma, nämligen att på viktiga punkter klargöra vad Nya Testamentet verkligen lär. Detta bokens syfte kommer till uttryck redan i dess titel, och på första sidan heter det: »I många avseenden äro nutidens kristna på väg bort från Bibelns lära. Vi mena icke blott dem, som medvetet kritisera den Heliga skrift och Jesu ord och mena sig kunna skilja mellan det som är antagbart för en modern människa och sådant som strider mot nutidens uppfattning och därför måste förkastas. Nej, vad vi här avse är särskilt den vantolkning och om-tolkning av bibelordet, som förekommer hos sådana kristna, som eljest skulle avvisa varje tanke på att rubba något av skrif-

tens lära. Det är en omtolkning i god tro, en omtolkning som är desto försåtligare, som man icke själv vet om, att man omtolkat eller förändrat Jesu lära

Boken utgöres av uppsatser, som tidigare tryckts i olika in- och utländska publikationer. Flera av dem — bl.a. den ytterst betydelsefulla uppsatsen »Det Gamla Testamentet i det Nya» — ha icke tidigare förelegat på vårt språk. Säkerligen känna många, i likhet med anmälaren, stor tacksamhet för att dessa uppsatser nu samlats och utgivits i bokform. De behandlade ämnena kunna synas vara rätt skiftande. En av dem, »Några synpunkter på den judiska litteraturens betydelse för den nytestamentliga exegetiken», kan karakteriseras såsom ett forskningsprogram och uppvisar huru ofrånkomligt det är att den nytestamentliga exegetiken söker att göra sig förtrogen med Nya Testamentets judiska bakgrund. Det kan väl sägas, att detta forskningsprogram i eminent grad realiserats av professor Odeberg själv. Många äro de som här stå i tacksamhetskuld till honom, både för det som han givit i sina böcker och det som han meddelat i sin muntliga undervisning.

Åtskilliga av de övriga uppsatserna ha också vittgående principiell betydelse, så t.ex. framställningen om »Hellenism och judendom», »Johannesevangeliets krav på den teologiska forskningen» och »Underverk och undret i Nya Testamentet såsom exegetiskt problem». Andra uppsatser avse att belysa bestämda bibliska ord och tankar, så bl.a. »Jesu undervisning om bönen», »Samvetets ord och den andliga döden», »Kristendomen och evangeliets anstöt» och »Nya Testamentet och religiös upplevelse». Bokens sista uppsats, »Samariterna i Nya Testamentet och historien», ger en synnerligt värdefull insikt både i samariternas religiösa åskådning och i deras historia och roll i biblisk och efterbiblisk tid.

Modern fariseism eller evangelisk kristendom.

Vägar vi gått och vägen fram. Tankar och linjer till hundra år av svenskt kyrkoliv. För överläggning och samtal framställda till prästmötet i Göteborg 1945. Av *Viktor Södergren*. Svenska Kyrkans Diakonistyrelses Bokförlag, Stockholm. 366 sidor. 9:50 kr.

»Att bli husvill mellan dagens många riktningar är ofta det pris, man måste betala för att vara ekumeniskt stämd. Jag för min del betalar priset. Men jag känner smärtan därvid.»

Med dessa ord av C. Skovgaard-Petersen har Viktor Södergren inlett sin avhandling. Och det är inte utan att man här spårar en personlig bekännelse från författarens sida. Efter uppväxtåren i »Sveriges kyrkligaste stad», där man ej alltför sällan bland de 7.000 invånarna kunde räkna 3.000 kyrkbesökare, efter gymnasisttiden i J. N. Rexius' och Lars Norborgs Göteborg och universitetsstudierna i Uppsala, som på den tiden var den antikyrkliga Verdandismens högborg, har han utfört en lång och hängiven prästgärning i de mest skilda delar av vårt land. I Lappmarken och Västerbotten har han mött den norrländska lågkyrkligheten och läsarkristendomen, i Uppsala och Stockholm har han stiftat personlig bekantskap med unglyrkörörelsens ledande män och med Nathan Söderbloms ekumenism. Han har kommit i kontakt med Oxford-gruppörelsen, nykyrkligheten i mer eller mindre ritualistisk form, Fosterlandsstiftelsen och de olika frikyrkorna. Och till slut har

han som kyrkoherde i Gamlestadens församling i Göteborg återvänt till hemstiftets schartauanska miljö.

Så har författaren kommit i nära personlig beröring med de flesta kristna riktningar i vårt land. Och det är detta, som gjort frågan så brännande: »Var finns sanningen? Vem har rätt?» I skilda läger har han lärt känna allvarliga kristna människor och mött en levande, sant evangelisk tro. Men i samma läger har han också understundom spårat farliga tendensen, egenrättfärdighet, formalism, kärlekslöshet, förakt för oliktänkande, med ett ord fariseism. Fariseismen är för Södergren grundsynen, den farligaste frestelsen för varje kristen åskådning eller grupp. Han ser det som sin kallelse att varna och avslöja. Sannolikt komma hans skarpa ord att förarga många. Dock icke de bästa och ärligaste. Ty varje ärlig kristen vet djupast sett, att fariseismens och egenrättfärdighetens fara ständigt lurar både på individen och samfundet.

»Ty fariseismen är icke något bland andra bibliska realia, något historiskt blott, det är ett *nu*. Den är ej heller något som blott rör andra, det rör i första hand varje kristen själv. Tagen eder till vara för fariséernas *surdeg*, alltså icke först och främst för deras personer, deras parti, utan för deras onda *väsende*. Och detta är farligt icke främst därför, att det finnes hos 'de andra', utan därför att det finnes *hos oss*. Budets ärende är alltså främst detta för dig och mig, för vårt 'parti': tag dig tillvara för *din* fariseiska surdeg, för ditt 'partis' fariseism.

Det är därför för varje andlig riktning och varje dess andlige delägare av livsvikt att få sikte på den form och särskilda art, som den fariseiska surdegen antar just i *den* andliga miljön. Ty därav att denna skada upptäckes, avklädes och bekämpas beror livet för den riktningen, för den kristna människan.» ...

»Fariseismen är det stora exemplet tiderna igenom på detta: *corruptio optimi pessima*. Liksom satan är en fallen *ängel*, är

fariseismen den avfallna, i självet bundna, med värld och själv och synd ackorderande *fromheten*.» ...

»Fariseismen är den självviljande, självkunnande, självhärliga religiositeten, den principiella religiösa egocentriciteten och egoismen. Den reagerar principiellt mot nåden, d.v.s. mot Gud, som är nåd, kärlek. Den utesluter därför ock principiellt kärleken till människorna i gemen, enär fariséerna sätta en principiell skillnad mellan dessa 'rättfärdiga', d.v.s. sig själva, och 'de andra'.»...

»Fariséen s.a.s bemäktigar sig gudsförhållandet, gör sig till herre däröver, så att han själv får bestämma däröver. Vissa former antagas såsom garanterande Gudsförhållandet, former som man kan lära sig, tillägna sig, bemästra och behärska och därigenom i dessa s.a.s. förskansa sig mot Gud, få garantier för sin frälsning, garantier även gent emot Gud.»

Djupast smärtar det författaren, när han ser fariseiska tendenser sticka upp sitt huvud även inom den andliga riktning, som står honom själv allra närmast, hans barndoms schartauska tro. Schartau själv riktade på sin tid de skarpaste angrepp mot den säkra vanekyrkligheten. Hans huvuduppgift var att visa, att de »rättrogna» icke utan vidare voro rätta trogna. Men överallt där Kristus sår Ordets säd, följer själafienden efter och sår frestelsens ogräs. T.o.m. Schartaus »system», som en gång formades i kamp mot dåtidens fariseiska strömningar inom kyrkan, kan missbrukas, så att det blir ett skydd för den gamla människan.

»'Systemet' med dess 'kännetecken' och allt kan bli fariseismens ypperliga camouflering. Allt detta kan 'läras', accepteras, imiteras utan människans, hjärtats förändring. ... Den gamla människan kan här snart bli hemtam som fisken i vattnet, sitter var söndag i sin kyrkbänk, kanske var gudstjänst, felar inte på den rätta minen, de rätta åtbörderna och tonfallen. Allt är så 'riktigt', så andligt alltigenom. ... Med allt detta

fromhetens anseende, alla dess former, har människan dock kanske aldrig mött Gud själv, fastmer för var dag alltmer förskansat sig emot Honom. Alla dessa fromhetens former och övningar, som skulle väcka, de kunna så i stället tjäna att insöva, göra samvetet okänsligt och själen immun för väckelsen och sann kristendom. Själva läkemedlet har förfalskats och tjänar så blott att förvärra sjukdomen. Och så blir sinnet dömande och hårt av all sådan kristendom. Det hårda, stygga sinnet blir ännu styggare och hårdare, mer än hos 'världens barn'. Och det kan rent av tagas som ett särskilt gudaktighetens tecken att vara sträng och hård, dömande och skoningslöst emot 'världen', d.v.s. praktiskt taget alla 'de andra'.»

Fariseismen är nu för Södergren visst icke något som enbart eller särskilt finnes inom schartaunismen. Den är med överallt, där Guds ord förkunnas och där kristna människor finnas, den följer den äkta kristna tron, som skuggan följer människan. Den smyger sig in i frikyrkoförsamlingarna och i Fosterlandsstiftelsens missionsföreningar, och den härjar bland Oxford-grupprörelsens små kretsar av »förvandlade» lekmän.

Inte ens den världsöppna, principiellt opietistiska kulturkristendomen och unglyrklygheten går fri. »... i denna miljö spelar detta förment 'högre', vidsyntheten, vidhjärtenheten, 'ekumeniciteten' och framför allt expansionsivern, den kyrkliga aktivitetsivern samma roll som det pietistiska 'Skellet', (avgörelsen!), mer eller mindre i det yttre organiserat, spelar det för den pietistiska fromheten. Och man kan döma lika oförhindrat och lika strängt på denna sidan efter sina kategorier.»

Under rubriken Nykyrklygheten har författaren sammanfört några delvis ganska disparata tendenser inom nutida svenskt kyrkoliv. Den s.k. »ritualismen» i inskränkt mening inger honom vissa farhågor. »Faran av denna liturgism är icke att man 'leker' med alla dessa romaniserande former. Utan faran är att man tar dem på *allvar*, att man *bygger* på dem såsom

något salighetsbringande, att man fastnar i dem, gör dem till något sakramentalt nödvändigt, i stället för hjälpmedel blott, adiafora. I det senare fallet är det katolskt kätteri. Och det måste konstateras: tendensen därtill saknas icke.»

Vid sidan av de ritualistiska dragen, som ur evangelisk synpunkt ha underordnad betydelse, finner han inom nykyrkligheten många glädjande tendenser, framför allt den fasta förankringen i bibel och bekännelse.

Frikyrkosamfunden få en delvis kritisk men i det stora hela välvillig behandling. Den stora klyvningen mellan kyrka och frikyrkor framhålles som ett särmärke för vårt land och jämföres med förhållandena i Danmark och Norge, där väckelserörelserna i stort sett kunde behållas inom den gemensamma kyrkans ram, även om man måste tillgripa sådana för svensk uppfattning häpnadsväckande metoder som när dansk kyrkolag tillåter en oppositionell grupp inom en församling att bilda en »valmenighed» med särskild av den egna kretsen vald präst, vilken har fullt självständig ställning och rätt till »det halve Brug» av sockenkyrkan jämsides med den ordinarie prästen. Skismen mellan kyrka och frikyrkor i Sverige betraktas såsom i huvudsak *organisatorisk*.

Att varna och kritisera har varit författarens huvudsyfte, enligt vad han själv säger i förordet. Men detta har ingalunda hindrat honom från att också se det värdefulla i de skildrade strömningarna. Han ger en utsökt skildring av den norrländska lågkyrkligheten med dess sant evangeliska lekmanaktivitet. Han dröjer med tydlig glädje vid förra århundradets väldiga folkväckelse i Bohuslän under ledning av Schartaulärjungarna, H. P. Wickelgren och andra »Guds kringfarande fattiga ivrare». Han har förståelse även för unglyrkligheten och korstågsrörelsen och ger en sympatisk snabbteckning av Nathan Söderbloms fascinerande och rikt facetterade gestalt. Han ser i Oxford-grupprörelsen möjligheten till en »kyrkans

frivilligkår», som skulle kunna ge en värdefull hjälp i kyrkans kanske allra mest försummade gärning: att uppsöka de »förlo-
rade fåren», som leva i en modern sekulariserad miljö fjärran från all kristen påverkan.

Vad är då Södergrens framtidsmål? Titeln på hans verk har en dubbel innebörd, Vagar vi gått — och Vägen fram. Vägen fram, det är i själva verket den gamla men dock ständigt nya vägen, den bibliska och reformatoriska vägen. Med utgångspunkt från de skildrade svenska kristendomstyperna använder författaren termen »en rätt evangeliserad schartaunism». Som det väsentliga i schartausk tradition ser han då först »den omedelbara känslan av, instinkten för *andelivets, evighetslivets realitet*, dess påtagliga verklighet. Man utgår därifrån utan vidare i predikan och själavård, utan någon egentlig apologetik och utan schackrande med tidsanda, kultur etc. Detta är rörelsens kanske starkaste sida, ett drag av enkel nytestamentlig blicitet. Apostlarna voro ej Gudsrikets apologeter, än mindre bugande utbudare av dess varor för ett kräset publikum. De voro helt enkelt 'sändebud i Kristi stad', de kungjorde blott fakta: Guds frälsning och människors synd.»

Vidare schartaunismens orubbliga bibel- och bekännelse-trohet, trohet mot Bibeln såsom Guds ord och vår kyrkas be-kännelse såsom uttryck för detta.

Och slutligen avgörelsekristendom, helgelse- och kallelse-kristendom, Gudsordskristendom.

Vad som måste försvinna, är varje spår av partisekterism. Södergren vill ha kvar det pietistiska arvets avgörelse och all-var, men han vill rensa bort dess formalism, typdyrkan och bundenhet vid människors påfund. Han ropar efter en »kärle-kens vidhjärtenhet», som spränger gränserna och öppnar för all världen kristendomslivets krafter och rikedomar, en kär-lek, som icke låter människan räkna och snåla i ängslan att rubbas ur sin trygga säkerhet utan för henne ut att tjäna, »som

Kristus oss har tjänat». En rätt evangeliserad schartaunism, det är till sist intet annat än det bibliska och lutherska evangeliet.

»All vår förtjänst är utelyckt.
Vår själ, av syndens börda tryckt,
Till nåden måste falla.»

En prästmötesavhandlingens syfte är att stimulera till överläggning och diskussion. Det syftet kommer Södergrens arbete säkerligen att fylla i rikaste mått. Den största risken är icke att hans rättframma ord kunna såra några. Tvärtom vore det enbart nyttigt, om vi var och en kunde med skärpa vända udden mot oss själva och vår egen riktning och allvarligt fråga: I vad mån gäller detta mig och oss? Är icke jag den mannen?

Värre är om var på sitt håll med gillande dröjer vid kritiken mot »de andra» men belåtet tackar Gud för att »vi» icke äro såsom dessa farisээр. Detta vore raka motsatsen till författarens intentioner.

Måhända skulle det varit på sin plats med kritik på en del punkter. Reservationer kunna dock icke rubba tacksamheten över detta verk, som överflödar av kunskap och personlighet i rikaste växelverkan. Författaren har här skänkt sitt stift och hela vårt land en värdefull orientering i dagens andliga situation, en tankeväckande bok, som har ett personligt budskap och en personlig uppfordran till var och en.

Eric Starfelt.

En bok om Paulus.

Olaf Moe, Apostelen Paulus. Hans liv og gjerning. Tredje gjennomsette Oplag. Forlagt av H. Aschehoug & Co, Oslo 1944. 455 sidor och 3 kartor.

Professor Moes utmärkta Paulusbok föreligger redan i en tredje, något omarbetad upplaga, som nu blivit tillgänglig i Sverige. Den ger en både grundlig och intressant redogörelse för Pauli liv, verksamhet och författarskap. Ehuru det icke är brukligt att utförligare recensera senare upplagor av ett arbete, kan anmeldaren icke underlåta att citera åtminstone ett par ställen. Det första gäller frågan, huruvida Pauli kallelseopplevelse på vägen till Damaskus var en verklig tilldragelse eller endast uttryck för en (mer eller mindre långsamt mognande) inre upplevelse. Moe säger här: »Selv vet han (= Paulus) iallfall ikke annet enn at hans omvendelse kom ganske plutselig og overraskende, som et fullkomment *under*; hans liv før og efter oplevelsen ved Damaskus er skilt ad ved en kløft som der ikke fører noen annen bro over enn Kristi synlige selvåpenbaring. Noen gradvis overgang fra sitt jødiske till sitt kristelige standpunkt kjenner apostelen selv intet til. Hans omvendelse står tvert imot for ham som et voldsomt inngrep i hans liv fra oven. Da Kristus åpenbarte sig for ham og kalte ham til apostel, da var det 'likesom for det utidige (og derfor ufullbårne) foster' (1. Kor. 15,8) som blev en kristen ved et overordentlig inngrep. Lyset opgikk i hans indre likeså umiddelbart og overveldende som lyset på den første skapelsedag (2. Kor. 4,6) : det var en guddommelig skarperhandling som tendte det! Ifølge Apostel-

historien (9,5 og par.) skjönte Paulus heller ikke straks *hvem* den lysende skikkelse var — atter et vidnesbyrd om at det efter hans egen og hans historikers opfatning ikke var et indre tros-syn som kastedes utad på öiets netthinne, men omvendt: et ydre inntrykk som fremkalte troen i Paulus' indre. ... Selvfölgelig kan et menneske skuffe sig selv. Men vi må dog i det mindste tiltro apostelen Paulus at han har gjort sig så nöie som mulig rede for det grunnlag hvarpå hans apostoliske autoritet hvilte, og at han likeså vel som en Peter (resp. forfatteren av Ap.gj.) forstod å skjelne mellem syn og virkelighet (sml. Ap.gj. 12,9). Og man må vel innrömmе at Paulus til sist var nærmere enn noen av hans kritikere til å kunne bedömmе til hvilken av de to deler Kristus-åpenbarelsen utenfor Damaskus hörte.»

Bibelkritikens antagande, att några av Pauli brev i själva verket skulle härröra från någon annan, okänd författare i senare tid, avvisas efter en ingående granskning med följande ord: »Kort sagt vi kan ikke erkjenne at de mot 1. Tim. og Tit. anförte uekthetsgrunner opveier de stærke grunner som ved siden av brevenes selvvidnesbyrd og den kirkelige tradisjon beviser deres ekthet.»

Eric Starfelt.

Arbetsberättelse

rörande Samfundet Erevnas verksamhet under arbetsåret
1944–1945.

1. *Allmänna kretsen.*

Följande sammanträden ha under arbetsåret hållits:

- 23/9 1944. Årsmöte. Val av medlemmar i styrelsen, valnämnden (ersättningsval) och redaktionskommittén. Budgetförslag och arbetsberättelse föredrogs och godkändes. Föredrag av prof. Odeberg om »Riktlinjer för nytestamentlig forskning».
- 4/10 1944. Föredrag av teol. lic. E. Starfelt om »Lagen i judendomen».
- 5/10 1944. Föredrag av teol. lic. E. Starfelt om »Lagen i judendomen». (forts.)
- 21/10 1944. Föredrag av hovpred. Bo Giertz om »Korset och rättfärdigheten».
- 28/10 1944. Föredrag av red. Axel B. Svensson om »Bibeln — Guds Ord».
- 4/11 1944. Föredrag av pastor S. Lundström om »Kallelsen i Nya Testamentet».
- 18/11 1944. Föredrag av doktor Fride Hylander om »Nya Testamentets syn på sexuallivet».
- 9/12 1944. Val av revisorer. Föredrag av prof. Wifstrand om »En bibelöversättningsstrid i Danmark».
- 3/2 1945. Föredrag av pastor J. Hagner om »Det översteprästerliga ämbetet enligt hebréerbrevet».
- 10/2 1945. Revisionsberättelse och beviljande av ansvarsfrihet. Val av ledamot i valnämnden (ersättningsval). Anförande av hovpred. Bo Giertz om »Behovet av en ny bibelöversättning».
- 24/2 1945. Föredrag av docent B. Strömberg om »Bibeln i medeltida predikan».
- 17/3 1945. Föredrag av prof. Odeberg om »Johannesevangeliet».
- 7/4 1945. Föredrag av hovpred. Bo Giertz om »Uppståndelse och dop enligt Nya Testamentet».

- 21/4 1945. Val av v. ekonom (ersättningsval).
Föredrag av docent H. Olsson om »Luthers tolkning av rättfärdiggörelsen enligt Rom. 1:17».
- 29/4 1945. Antagande av fundamentalstadgar för samfundet (första gången). Val av v. sekr. och v. redactor, ävensom av två medlemmar av valnämnden.
- 5/5 1945. Föredrag av prof. Odeberg om »Verbalinspirationstanken och s.k. allegorisk bibeltolkning».
Antagande av samfundets fundamentalstadgar (andra gången).
- 12/5 1945. Antagande av samfundets fundamentalstadgar (tredje gången).
Föredrag av prof. Odeberg om »Evangeliernas tillkomst».

Sammanlagt ha alltså under arbetsåret hållits 17 allmänna sammanträden.

2. Andra kretsen.

Följande sammanträden ha under arbetsåret hållits:

- 23/9 1944. Val av styrelse samt en medlem i valnämnden (ersättningsval).
- 30/9 1944. Textutredning av prof. Odeberg om Mt 13:44-46 (2:dra årg. högm. på 18. sönd. e. Tref.).
Predikoutkast till samma text av pastor M. Magnusson och fil. mag. E. Petré.
- 7/10 1944. Textutredning av prof. Odeberg om Joh. 9:1-7, 24-38
- 14/10 1944. Predikoutkast av pastor Magnusson om Joh. 9:1-7, 24-38.
Textutredning av prof. Odeberg om Mt 25:14-30.
- 21/10 1944. Predikoutkast av pastor Magnusson om Mt 25:14-30.
Textutredning av prof. Odeberg om Mt 16:1-4.
- 28/10 1944. Predikoutkast av teol. kand. H. Nyström om Mt 16:1-4.
Textutredning av prof. Odeberg om Mt 5:13-16.
- 4/11 1944. Predikoutkast av pastor Magnusson om Mt 5:13-16.
Textutredning av pastor S. Lundström om Mt 7:12.
- 18/11 1944. Predikoutkast av pastor Magnusson om Lk 12:35-40.
Textutredning av prof. Odeberg om Joh. 5:22-29.
- 25/11 1944. Predikoutkast av komm. J. Rhedin om Joh. 5:22-29.
Predikoutkast av pastor Magnusson om Joh. 5:22-29.
Textutredning av prof. Odeberg om Joh. 5:22-29.
Textutredning av prof. Odeberg om Lk. 4:16-22.

- 2/12 1944. Utredning av prof. Odeberg om skillnaden mellan poiein och prassein i nytestamentliga texter.
Textutredning av prof. Odeberg om Lk 17:20-30.
- 9/12 1944. Val av revisorer.
Predikoutkast av pastor Magnusson om Lk 17:20-30.
Predikoutkast av fil. kand. A. Lageson om Lk 17:20-30.
Textutredning av prof. Odeberg om Mt 1:18-24.
- 17/2 1945. Predikoutkast av hovpred. Bo Giertz om Mk 9:14-32.
Textutredning av prof. Odeberg om Mk 9:14-32.
- 10/3 1945. Predikoutkast av komm. J. Rhedin om Job. 16:52-56.
Textutredning av prof. Odeberg om Joh. 19:1-11.
- 17/3 1945. Predikoutkast av pastor Magnusson om Joh. 19:1-11.
Textutredning av prof. Odeberg om Lk 1:46-55.
- 28/3 1945. Textutredning av prof. Odeberg om Joh. 21:15-23.
Predikoutkast av pastor Magnusson om Lk 1:46-55.
- 14/4 1945. Textutredning av prof. Odeberg om Joh. 10:1-10.
- 28/4 1945. Textutredning av prof. Odeberg om Joh. 15:10-17.
- 12/5 1945. Textutredning av prof. Odeberg om Joh. 14:15-21.
Predikoutkast av pastor Magnusson om Rom. 1:16-17.
- 26/5 1945. Val av sekr. och v. sekr.
Textutredning av prof. Odeberg om Matt. 16:24-27.

Sammanlagt ha alltså under arbetsåret hållits 19 sammanträden inom andra kretsen.

3. Tredje kretsen.

Denna krets har liksom förut arbetat med studiet av Nya Testamentets och den urkristna församlingens bruk av Gamla Testamentet. Föredrag ha hållits av prof. Odeberg, lic. Wieselgren, pastor Magnusson, kand. A. Grundborg, dr. Wilhelmsson och kand. Evald Nilsson.

4. Fjärde kretsen.

Fjärde kretsen bildades den 4/12 1944 och har till ändamål att studera den *allmänna* gudstjänsten i den urkristna församlingen och denna gudstjänsts samband med den judiska synagoggudstjänsten. Föredrag ha hållits av prof. Odeberg, rektor Hedegård, komminister Rhedin, kand. A. Grundborg, lic. Starfelt och lic. Wieselgren.

5. Femte kretsen.

Denna krets bildades den 21/4 1945 för studium av den enskilda gudstjänsten i den urkristna församlingen.

6. Sammanställning av arbetet inom kretsarna.

Krets	Antal sammanträden:		
	ht	vt	summa
I	8	9	17
II	11	8	19
III	10	5	15
IV	3	5	8
V	–	4	4
Summa antal sammanträden	32	31	63

7. Tidskriften.

Samfundets tidskrift har under arbetsåret utkommit med 4 nummer, vilka utgivits i september resp. november 1944 samt i mars och juni 1945. I tidskriften ha företrädesvis publicerats föredrag, som hållits i samfundet.

8. Bibelsamtal.

På anmodan av Kyrkoherden i S:t Peter Klosters församling ha medlemmar under höstterminen 1944 lett bibelsamtal med aftonbön i S:t Peters Klosters kyrka över de särskilda punkterna i andra trosartikeln. De medverkande ha varit: prof. Odeberg, kand. Alvar Grundborg, kand. Erik Albertson, kand. Henrik Karlsson, lic. E. Starfelt, mag. E. Petrén, pastor M. Magnusson.

9. Högtidsgudstjänst.

Högtidsgudstjänst har hållits den 20 oktober 1944 i S:t Peters Klosters kyrka med predikan av hovpredikant Bo Giertz.

10. Lokalavdelningarna.

Jönköpings lokalavdelning har under arbetsåret hållit 5 allmänna sammanträden och 2 sammanträden inom andra kretsen.

I Uddevalla har under året bildats en lokalavdelning för Bohuslän med komminister Josef Rhedin i Hede som ordförande.

11. Medlemsantal.

Medlemsantalet uppgick den 24/9 1945 till 1.112.

Eric Starfelt.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Professor <i>Hugo Odeberg</i> : Anteckningar till nytestamentliga texter	111
Ur <i>Bo Giertz</i> : Den stora lögnen och den stora sanningen	127
Fil. kand. <i>Karin Dalberg</i> : Lön i Nya testamentet	131
Professor <i>Hugo Odeberg</i> : Den urkristna synagogan i sammandrag	150
Rektorn, teol. lic. <i>David Hedegård</i> : Tillbaka till Bibeln	160
Modern fariseism eller evangelisk kristendom	162
En bok om Paulus	169
Arbetsberättelse	171

EREVNA. Redaktör: Teol. lic., Fil. mag. E. Starfelt. Lund.
Redaktionskommitté: Kand. E. Albertsson, Kand. G. Twegner, Kand. T. Tykesson. Utgivare: Prof. H. Odeberg, Lund.
Distributionschef: Kand. K.-G. Landström. Red. o. exp.: Erevna, Fack 91, Lund. Postgirokonto nr 27 11 04. Erevna
Lund.

*Lund 1945. Carl Bloms Boktrgckeri
KEGs Sätterri HB, Falkenberg 2002.*